

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské kombinované studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Miroslava Demčáková

Kyberšikana

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:
Ing. Ivo Jemelka

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined (Part time) Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Miroslava Demčáková

Cyberbullying

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Ing. Ivo Jemelka

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 28. 2. 2012

Miroslava Demčáková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Ing. Ivovi Jemelkovi za odborné vedení a konzultace, za pomoc při zpracování této práce.

Anotácia

Táto diplomová práca sa zaoberá komunikáciou medzi ľuďmi za pôsobenia nových médií. S rozširovaním internetu sa taktiež šíria jeho kladné i záporné vlastnosti. Šikana je stará ako škola sama a s novými formami sa prispôsobila i dobe v ktorej sa odohráva. Vďaka technickému pokroku, virtuálnemu svetu internetu a mobilnej telefónie sa stretávame i s novou formou psychickej šikany – kyberšikanou. Prepojenie šikany s kyberpriestorom rozoberá prvá časť tejto práce. Druhá časť je tvorená výskumom pomocou kvantitatívneho dotazníku, ktorý približuje pohľad českej a slovenskej verejnosti na skúmanú tému.

Kľúčové pojmy

Agresivita, internet, komunikácia, kyberpriestor, mladá generácia, nebezpečie, obeť kyberšikany, prevencia, šikana, škola, virtuálna realita,

Annotation

This diploma thesis deals with the communication among people under the influence of new media. The proliferation of the Internet has also spread its positive and negative features. Bullying is as old as school itself, as new forms to accommodate the time in which it occurs. Thanks to technical progress, the virtual world of internet and mobile telephony are dealing with a new form of psychological bullying – cyberbullying. Connection to cyberspace bullying discusses the first part of this work. The second part consists of the research using a quantitative questionnaire, which presents a view of the Czech and Slovak public on the topic investigated.

Key words

Aggressiveness, internet, communication, cyberspace, youth generation, danger, victim of cyberbullying, prevention, bullying, school, virtual reality

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČASŤ	
1. ŠIKANA.....	13
1. 1 História slova šikana.....	15
1. 1. 1 Anglicky bullying - " býkovanie".....	15
1. 2 Šikanovanie	16
1.3 Mobbing versus šikana.....	19
1. 3. 1 Techniky mobbingu.....	20
2. INTERNET A JEHO KYBERPRIESTOR.....	21
2. 1 História internetu.....	22
2. 1. 1 ARPANET.....	22
2. 1. 2 WWW.....	23
2. 1. 3 Počiatky internetu v Čechách.....	23
2. 2 Internet a jeho komerčné využitie.....	23
2. 3 Virtuálna realita.....	25
2. 3.1 Identita on- line.....	25
2. 3. 2 Anonymita na internete.....	27
2. 3. 3 Agresivita na Internete - Flaming.....	28
2. 3. 4 Netholizmus - Závislosť na internete.....	29
2. 3. 5 Emócie na internete.....	30
2. 3.6 Komunikačná disinhibícia.....	31
2.4 Nebezpečné komunikačné praktiky internetu.....	32
2.4.1 Stalking.....	33
2.4.2 Hoax.....	33
2.4.3 Phishing.....	34
2.4.4 Happy slapping.....	34
2.4.5 Cyberbegging.....	34
3. KYBERŠIKANA.....	35
3. 1 Zbrane kyberšikany.....	36
3. 1. 1 Legislatíva Kyberšikany.....	37

3.1.2 Metodický pokyn MŠMT č.j. 24 246/2008-6.....	38
3.1.2.1 Čl.1: Charakteristika šikanovania.....	38
3.1.2.2 Čl.2: Prejavy šikanovania.....	38
3. 2 Prostriedky kyberšikany.....	39
3. 2. 1 Textové správy.....	39
3. 2. 2 Fotografie a videoklipy.....	39
3. 2. 3 Telefonáty.....	39
3. 2. 4 E - maily.....	39
3. 2. 5 Chatovacie miestnosti.....	40
3. 2. 6 Instant messaging.....	40
3. 2. 7 Sociálne siete.....	40
3. 2. 8 Internetové stránky.....	40
3. 3 Druhy kyberšikany.....	41
3. 4 Stav kyberšikany v Českej republike.....	42
3. 5 Obet' versus agresor.....	43
3. 5. 1 Nekonečné publikum.....	44
3.5.1.1 Príbeh 1.....	44
3.5.1.2 Príbeh 2.....	45
3. 6 Rozdiely v šikane a kyberšikane.....	45
3. 7 Prevencia šikanovania pre deti a mládež.....	46
3.7.1 Rady pre šikanovaných.....	47
3.7.2 Rady pre školy.....	48
3.7.3 Upozornenie pre rodičov.....	49
3.8 História vzniku kyberšikany v USA.....	49
3.9 Náznaky kyberšikany podľa austrálskej vlády.....	50

PRAKTICKÁ ČASŤ

4 Praktický výskum.....	53
4. 1 Cieľ a hypotézy výskumu.....	53
4. 2 Charakteristika výskumného vzorku	54
4. 3 Metodika výskumu.....	55

4. 4 Interpretácia údajov.....	56
4.5 Overovanie hypotéz.....	64
4. 6. Zhrnutie a doporučenie.....	69
ZÁVER	74
ZOZNAM POUŽITEJ ČESKEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV.....	78
ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV.....	81
ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV.....	82
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	83
ZOZNAM PRÍLOH.....	84

ÚVOD

„Ten, kto pasívne prijíma zlo, je s ním spojený rovnako ako ten, kto ho pácha.“

(Martin Luther King)

Šikana ľudstvo sprevádza tak dlho, ako škola sama. Sprevádza nás celým naším životom. Objavuje sa už dokonca i v predškolskom veku. Najrozšírenejšiu s rôznym stupňom agresivity, môžeme označiť šikanu u detí školského veku. Stále častejšie sa stretávame i s šikanou v partnerskom vzťahu, v rodine i medzi seniormi. Mobbing i šikana obecné má dnes svoje miesto i v pracovnom prostredí. Všetky zmienené podoby šikany sa významne podieľajú na psychickom stave každého jedinca. Šikana sa vyskytuje v každej škole, v každom meste i štáte. Medzi námi bola, je a vždy bude. Primárna podoba šikany zasahuje do rôznych oblastí nášho života. Vychádza z usporiadania spoločnosti a jej hodnôt.

S neustálym vývojom nových informačných technológií v súčasnosti vznikajú jej novodobé podoby medzi ktoré môžeme zaradiť i kyberšikanu. Medzi najrozšírenejšie komunikačné prostriedky patrí nepochybne internet a mobilný telefón.

V súvislosti s rozšírením masovej komunikácie je potlačená anonymita a individuálnosť človeka. Média nám diktujú trendy a témy o ktorých sa hovorí. Cieľová skupina v spoločnosti, ktorá je stredom pozornosti médií, je rozšírená a významne zastúpená občajným občanom danej krajiny. Média s audiovizuálnym prvkom dokážu ovplyvniť obrazom vnímanie a jednanie, ale i názor konzumenta mediálneho oznámenia. Hybnou silou v tejto súvislosti je nepochybne televízia a dnes veľmi dominantné médium internet.

Prostredie internetu môžeme prenášať i do mobilného telefónu, iPhone, iPodu a iPadu atď. Pre súčasnú spoločnosť predstavuje internet dôležitú súčasť každodennosti. Najrozšírenejšie zastúpenie internetových užívateľov je u súčasnej generácii a jeho obľúbenosť siaha až do tej najmladšej generácie v spoločnosti. Deti a mládež si však nedostatočne uvedomujú riziká tejto komunikácie, pokiaľ sa nezačnú prejavovať. Voľný

čas spoločnosti začína byť trávený, ako nikdy predtým. V tomto prostredí chýba objektivita, ktorú nahradzuje fiktívna realita.

Internet s jeho prednosťami a užívateľskými výhodami ponúka priestor pre šírenie nebezpečných komunikačných praktík, akou je práve kyberšikana. Cieľom kyberšikany môže byť každý z nás. Ovšem najohrozenejšiou skupinou sú ľudia, ktorí neovládajú základné pravidlá o pohybe v interaktívnom kyberpriestore. Fenomén ktorý ovláda a spája svet ako pavučinou internet, sa vyskytuje na celom svete.

Skúsenosti získané pre správne používanie internetových technológií sa dajú taktiež zneužiť a to s desivými následkami. V súčasnosti sa u nás jedná o novodobý problém, s ktorým sa zoznamujú najmä školy, odborníci i samotné média. V českých podmienkach nebola doposiaľ v oblasti odborných publikácií venovaná téme kyberšikany hlbšia analýza, ktorá by zoznámila širokú verejnosť s jej charakteristikou, formami a nástrahami.

Cieľom tejto práce je popísať všetky aspekty šikany v kyberpriestore a analyzovať východiska tohoto globálneho problému.

Táto práca je rozdelená na dve hlavné časti. Prvá časť je teoretická v súlade s odbornou literatúrou, s využitím poznatkov z oborov mediálnych štúdií, psychológie a sociológie. Jej prvá kapitola sa nazýva Šikana a dá základy pre pochopenie jej zmutovanej formy kyberšikany. Bude vysvetlený pojem šikana i z historického hľadiska, formy šikany a čo všetko je do šikany zahrňované. Samostatná kapitola je venovaná i mobbingu a rozdielu medzi mobbingom a šikanou.

Druhá kapitola s názvom Internet a jeho kyberpriestor priblíži riziká a problémy pri komunikácii prostredníctvom sietí sietí. Na začiatku je priblížená história internetu a jeho komerčné využitie. V rámci tejto kapitoly sú vysvetlené i pojmy ako napr. virtuálna realita, či komunikačná disinhibícia a ostatné nástrahy na internete vrátane nebezpečných komunikačných praktík internetu, ktoré tvoria samostatnú podkapitolu.

Tretia s názvom Kyberšikana vzniká prepojením týchto dvoch kapitol. V jej úvode je vysvetlená samotná kyberšikana. Samostatný oddiel sa zaoberá legislatívou kyberšikany a zoznámi i s prostriedkami a druhmi kyberšikany. Stav kyberšikany v Českej republike, rozdiely medzi šikanou a kyberšikanou, príbehy z praxe, to všetko zahrňuje tretia kapitola. Súčasťou tejto kapitoly sú rady pre školy, rodičov i šikanovaných. S rastúcim počtom užívateľov internetu a hodín strávených pri tomto médiu sa objavuje stále viac a viac prípadov, ktoré spôsobujú závažné problémy v ich živote.

Druhá, praktická časť práce vyhodnocuje výsledky kvantitatívneho dotazníku skúmaním hypotéz na tému tejto diplomovej práce medzi aktívnymi užívateľmi internetu. Jej cieľom je zistiť povedomie o kyberšikane a skúsenosť s ňou medzi českou a slovenskou verejnosťou.

Táto práca môže byť hodnotným zdrojom pre tých, ktorí majú záujem o hlbšie zoznámenie s touto témou. Z pohľadu jedinca môže práca byť prínosná taktiež pre samotné obete kyberšikany a v neposlednej rade i pre agresorov kyberšikany, ktorí si väčšinou ani neuvedomujú možné dôsledky svojích činov.

TEORETICKÁ ČASŤ

1. ŠIKANA

Pojmom šikana nemôžeme označovať všetko zlé a nepríjemné, čím si ľudia navzájom ubližujú. Veľa krát ide iba o takzvané popichovanie a strieľanie si jeden z druhého. Záleží iba na tom, ako to všetko vníma obeť, iba ona môže určiť, aké zachádzanie je za hranicou, ktoré jej fyzicky alebo psychicky ubližuje.

„Šikana je nebezpečný sociálne patologický jav, pri ktorom je obmedzovaná hlavne osobná sloboda a sloboda rozhodovania, je ponižovaná ľudská dôstojnosť a česť, veľa krát je obetiam ubližované na zdraví či na majetku. Ide o zložitý problém, ktorý nie je možné právne pojať ako celok, pretože svojimi znakmi a dôsledkami zasahuje do rôznych právnych odvetví.“ (Lovasová, 2006, s. 6)

O šikane hovoríme iba vtedy, keď je obeť z akéhokoľvek dôvodu bezbranná (izolovanosť v kolektíve, skupinový útok, fyzický hendicap, psychická zaostalosť atď.) V tom prípade ide o asymetrickú agresiu.

Tabuľka 1: Základné formy šikany

Šikana podľa typu agresie – prostriedkov týrania	fyzická, psychická a zmiešaná šikana, kyberšikana – ako špecifická forma psychickej šikany
Šikana podľa veku a typu školy	šikana medzi predškólakmi, žiakmi prvého stupňa a druhého stupňa, učňami, gymnázistami..., šikana medzi vysokoškólakmi
Šikana z genderového hľadiska	chlapčenská a dievčenská šikana, homofobná šikana, šikana chlapcov voči dievčatám, šikana dievčat voči chlapcom

Šikana odohrávajúca sa v školách s rôznym spôsobom riadenia	na jednej strane škola s demokratickým vedením a na druhej strane škola, prípadne výchovný ústav, kde je tvrdý hierarchicko - autoritatívny systém.
Šikana podľa špeciálnych vzdelávacích potrieb aktérov	šikana hluchonemých, nevidiacich, telesne postihnutých, mentálne retardovaných žiakov apod.

Zdroj: Kolář, 2011, s.78

Detské práva a právne následky

„Štátom ratifikovaná Dohoda o právach dieťaťa zaručuje všetkým deťom v pedagogických zariadeniach bezpečný pobyt bez poškodzovania zdravia a ohrozenia života. Šikanovanie je vo veľa prípadoch trestnou činnosťou.

- Šikana môže naplňovať skutkovú podstatu trestných činov (obmedzovanie osobnej slobody, krádeže, ublíženie na zdraví, poškodzovanie cudzej veci, vydieranie, lúpeže, rasovo motivované skutky, znásilnenie, pohlavné zneužívanie).
- Osoba mladšia 15 tich rokov nie je trestne zodpovedná, ale súd pre mládež jej môže uložiť podľa zákona č 218/2003 Sb., (o súdnictve vo veciach mládeže) niektoré z nasledujúcich opatrení: dohľad probačného úradníka, zaradenie do terapeutického, psychologického alebo iného vhodného výchovného programu v strediskách výchovnej starostlivosti, ochranná výchova.
- Trestná zodpovednosť mladistvých (15-18 rokov) je posudzovaná súdmi pre mládež podľa zákona č. 218/2003 Sb. S ohľadom na rozumovú a mravnú vyspelosť osoby, proti ktorej sa vedie trestné stíhanie.
- Po dovŕšení 18 tich rokov sú osoby úplne trestne zodpovedné a prejednávajú sa bežným spôsobom v trestnom stíhaní.“ SAFERINTERNET. *Šikana a Kyberšikana*. [online]. 2012 [cit.2012-1-1]. Dostupné z WWW: <<http://proti-sikane.saferinternet.cz/sikana-a-kybersikana>>

1.1 História slova šikana

„Toto slovo pochádza z francúzskeho slova *chicane*, čo znamená; „zlomyselné obťažovanie, týranie, sužovanie, prenasledovanie, byrokratické lipnutie na litere predpisov“, napríklad voči podriadeným alebo voči občanom, od ktorých šikanujúci úradníci zbytočne vyžadujú nové a nové potvrdenia a razítka, nechávajú ich pre nič, za nič čakať atď.“ (Říčan, 2010, s135)

Ešte z dôb Československa nám toto slovo približuje hlavne hierarchiu z vojenského prostredia. Nováčikovia boli často fyzicky týraní, rôznymi spôsobmi ponižovaní a vydieraní od tzv. služobne starších.

Odvážny pražský psychiater Peter Příhoda použil ako prvý u nás pred novembrom 1989 termín šikana. Verejne prehovoril o tom, o čom veľa ľudí vedelo, ale mlčali, pretože sa báli a v socialistickej armáde sa existencia niečoho takého nemohla priznať.

Učni, predovšetkým v internátoch už veľa rokov napodobujú často i krvavé praktiky známe z armády. I tu platí pomerne neškodná seniorita, ktorá sa však u niektorých prípadoch a za rôznych okolností môže zvrhnúť do extrémnych a zločineckých foriem. Ani vo väzniciach to nie je ničím výnimočným, kde nový „prírastok“ býva často surovo zbitý. Nováčik, obzvlášť keď ide o neskúseného mladíka, sa potom môže stať doslova otrokom, ktorý musí slúžiť, často i homosexuálne. Toto všetko sa dá zahrnúť pod pojem šikana.

Osobu ktorá šikanuje vystihuje najmä výraz *šikanujúci*, alebo agresor, ale tu musí byť z kontextu jasné, kedy sa hovorí o zvláštnom druhu agresie, ktorým šikana je. (Říčan, 2010)

1.1.1 Anglicky bullying – „býkovanie“

Norský profesor Dan Olweus (medzinárodne uznávaný „otec“ psychologického výskumu), zvolil pre svoje anglicky písané práce o školskej šikane termín bullying, ktorý v angličtine znamená „zastrašovanie“ alebo „týranie“. Šikanujúci jedinec je v angličtine *bully*, čo podľa slovníku znamená „surovec“, „hrubián“, „násilník“, „tyran“, ale taktiež „pasák“, alebo archaicky „nájomný bitkár“. Bully sa používa i ako sloveso,

ktoré znamená „týrať“, „zastrašovať“, „tyranizovať“, i „zastrašovaním, či násilím nutiť“. Základná metafora je odvodená od slova bull, teda býk“. Správať sa ako býk znamená v angličtine „jednať zostra, s vervou“, „rázne postupovať“. Slengovo potom „robiť z niekoho blbca“, hlavne klamaním. Slová bully a bullying sú teda na rozdiel od českého slova pevne zakotvené v obecnej, prirodzenej angličtine. Môže sa to zdať ako výhoda, ale nie vždy. Keď sa má toto slovo chápať v širšom zmysle, aby zahrnilo i nepriamu šikanu, musí sa Angličan odpútať od bežného významu použitého termínu. Približné synonymum pre slovo bully je harass, čo znamená „neustále znepokojovať“, „obťažovať“, „prenásledovať“, „týrať“, „trápiť“, „trýzniť“. V slovenčine máme podobne širokospektrálne, ale významovo však odlišné slovo „ubližovať“.

Nájdenie vhodného ekvivalentu pre šikanu resp. pre bullying, je v rôznych európskych jazykoch problémom, ktorý vo svojich dôsledkoch komplikuje koordinovaný medzinárodný výskum. Francúzština napr. nemá vhodné slovo, čo sa niekedy rieši prevzatím anglického výrazu. (Říčan, 2010)

1.2 Šikanovanie

„Fyzické, psychické či kombinované ponižovanie až týranie žiakov obvykle inými žiakmi, vzácnejšie dospelými. Prebieha buď v dyáde, alebo v skupine. Iniciátormi šikanovania bývajú žiaci vyšších ročníkov, žiaci starší, fyzicky vyspelejší, žiaci osobnostne, či sociálne narušení. Konkrétne zistenia o šikanovaní v českých školách prinášajú výskumy P. Říčana (o žiakoch základnej školy) a M. Koláře (o stredoškólákoch a učňoch).“ (Průcha, 2003, s. 238)

Starší ľudia, ktorí chodili do školy pred dvadsiatimi rokmi, alebo skôr sa väčšinou s šikanou osobne nestretli. Určite sa vyskytovala, bezbranným, odlišným od „normálu“ sa ubližovalo najrozličnejšími spôsobmi vždy. Psychológovia ju však sústavne neskúmali, pretože sa nevyskytovala v takom množstve a podiele brutality ako v súčasnosti. Bohužiaľ už začína pribúdať šikana i u malých detí. Väčší podiel šikany na školách má pravdepodobne na svedomí úpadok školskej autority, ktorému nijak nepomáha nedostatočne ocenená a ohodnotená učiteľská práca v našej spoločnosti. (Říčan, 2010)

Řičan a Janošová (2010, s. 16) hovoria „Filozofovia, ktorí obyčajne vidia ďalej než ostatní, varujú pred všeobecným zoslabením zmyslu pre dobro a zlo, pre poriadok a solidaritu medzi ľuďmi, blízkymi i vzdialenými, v rodinách, na pracoviskách i v politike, vrátane tej medzinárodnej. Cení sa úspech, bohatstvo – a ostré lakte.“

Prípady brutálnej šikany, ublíženia medzi ľuďmi v škole, zamestnaní, domovoch dôchodcov, či väzniciach bulvárne médiá radi ešte prikorenia a každý problém vyzerá oveľa horší, než vskutočnosti je. Táto skreslená realita zobrazená médiami zároveň pôsobí na agresívne deti ako povzbudenie a návod k napodobeniu.

Ďalšími príčinami rozšíreného násilia na školách podľa Řičana a Janošovej (2010) sú feminizácia učiteľského zboru, medzery vo vzdelávaní pedagógov, oslabený vplyv rodiny, počítačové hry s brutálnym obsahom, prezentácia násilia v médiách, spojená často s oslavou tých, ktorí sa jej dopúšťajú, ideológia ostrých lakt'ov a nedostatok etickej výchovy na školách, celková nedôvera verejnosti k vláde a k celému politickému systému vrátane zákonodarcov, polície, súdov. Nejde o izolovanú „vadu na kráse“ súčasnej spoločnosti, ale o jeden z prejavov niečoho hlbšieho, akejsi choroby doby, ktorej sa iba pokúšame porozumieť, aby sme proti nej mohli úspešne bojovať.

Tabuľka 2: Rozdiely medzi šikanovaním a popichovaním

	Popichovanie	Šikanovanie
Definície	Popichvanie patrí k rovnocenným, kamarátskym alebo partnerským vzťahom. Chápané je ako prejav priateľstva. Za popichovanie sa považuje žartovanie (zlostenie) za účelom dobrej nálady a nie je v ňom víťaz ani porazený	Šikanovanie patrí do násilných a závislostných vzťahov. Za šikanovanie sa považuje, keď jeden alebo viac žiakov úmyselne a opakovane ubližuje druhým. Znamená to, že dieťaťu niekto, komu sa nemôže ubrániť, robí, čo je mu nepríjemné, čo ho ponízuje alebo to proste bolí.
1. Zámer	Vzájomná sranda, radosť a dobrá nálada	Ublížiť, zraniť a ponížiť
2. Motív	Náklonnosť, zblíženie, zoznamovanie,	Základný tandem – moc

	záujem o druhých. Rozpustenie napätia v triede a navodenie uvoľnenej a pohodovej atmosféry. Odolnosť, zmužnenie.	a krutosť. Ďalšie motívy: prekonávanie samoty, zabíjanie nudy, zvedavosť a la Mengele, žiarlivosť, predchádzanie vlastnému týraniu, vykonávanie niečoho veľkého...
3. Postoj	Rešpekt k druhému a sebaúcta.	Devalvace, zneváženie druhého.
4. Citlivosť	Vcítienie sa do druhých	Tvrdosť a neľútostnosť
5. Zraniteľnosť	Dieťa nie je zvýšene zraniteľné a precitlivené.	Bezbrannosť, obeť sa nevie, nemôže, či nechce brániť.
6. Hranice	Obidve strany majú možnosť obhájiť svoje osobné teritórium. Vzájomné vnímanie a rešpektovanie verbálnych i neverbálnych limitov. Pri divočejšom popichovaní žiadny nepoužije svoju plnú silu alebo silnejší mierni svoje útoky.	Prelamovanie hraníc, „znásilňovanie“ druhého. Silnejšia strana nebere ohľad na slabšieho. Obeť dáva najavo, že je jej to nepríjemné, útočníci pokračujú ďalej. Niekedy sadomasochistická interakcia.
7. Právo a sloboda	Rovnoprávnosť účastníkov. Dieťa sa môže brániť a popichovanie oplatiť, prípadne ho môže zastaviť a vystúpiť z neho.	Bezprávie. Pokiaľ sa dieťa bráni, alebo dokonca „srandu“ oplatiť, je tvrdo potrestané!
8. Dôstojnosť	Zachovanie dôstojnosti. Dieťa nemá pocit poníženia. Necíti sa trapne a úboho.	Poníženie ľudskej dôstojnosti. Dieťa je zosmiešňované a ponižované.
9. Emočný stav	Radosť, vzrušenie z hry, ľahké nazlostenie. I nepríjemné! Ale nie bezmoc.	Bezmoc! Strach, hanba, bolesť. Nepríjemné a bolestivé prežívanie útoku.
10. Dopad	Podpora sebahodnoty, pozitívna nálada.	Pochybnosti o sebe, nedostatok dôvery, úzkosť, depresie. Dieťa má strach zo školy.

Zdroj: Kolář, 2011, s.65

1.3 Mobbing versus šikana

Na rozdiel od šikany sa v mobbingu nestávajú obeťami iba jedinci slabší. Rovnako tak neplatí, že sa ňou stretne iba neschopný, problémový a lenivý pracovník. Vzhľadom k tomu, že veľmi dôležitú rolu hraje odolnosť voči záťaži, ktorá vlastne predurčuje, nakoľko sa obeť stane obeťou, sú jedinci s nižšou odolnosťou v nevýhode. Svobodová (2008, s. 57) tvrdí, že „jedinci introvertní, oslabení, labilní, poddajní, nepriebojní, pasívni, úzkostní či citliví majú väčšie ťažkosti čeliť mobbingu, pretože ich krehšia nervová sústava psychickému nátlaku nevydrží vzdorovať tak dlho a ľahšie u nich dochádza k nervovému zrúteniu či k psychosomatickým poruchám.“

Obeťami sa stávajú i ľudia naivní a dôverčiví, ktorých ani nenapadne, že by niekto mohol byť tak zlý, či ľudia s nízkym sebavedomím. To, ako sa k nim mobber správa sa snažia oddôvodniť (napr. „nemá to v živote ľahké“ atď.), ale svojou úprimnosťou dávajú mobberovi do rúk ešte silnejšie zbrane. Často si môžu myslieť, že presvedčia mobbera o tom, akú im pôsobí bolesť a on si to uvedomí, alebo že ho dokonca zmenia. Ale bohužiaľ, to je jeden veľký omyl. Zatiaľ čo sa obeť snaží pochopiť dôvody mobberovho správania sa, či sa i obviňuje zo vzniknutej situácie – mobber je neoblomný a žiadnu vinu necíti.

Veľkú skupinu ľudí tvorí tzv. ľahko vydierateľní jedinci (napr. pracovná doba na dobu určitú, skúšobná doba, žena - samoživiteľka apod.), ktorí sú na práci existenčne závislí.

Medzi obeťami nájdeme i jedincov sebavedomých, úspešných, aktívnych, iniciatívnych, zodpovedných, poctivých, v ktorých mobber vidí konkurenciu, ktorej sa chce zbaviť, aby opäť získal svoje výsostné postavenie na pracovisku. Taktiež pre ňo môžu byť iba prostriedok k dosiahnutiu cieľa, privlastňovaním si jeho kvalít a nápadov.

I u tohto druhu psychickej šikany platí, že ľudia, ktorí majú pevné zázemie, vzťah, iné kolektívy, kde môžu svoju situáciu prebrať, sa dajú rýchlejšie dokopy, než osamelí jedinci. Extroverti a asertívni pracovníci sú schopní reagovať rovnakými zbraňami a prekonajú konflikty bez väčších následkov. (Svobodová, 2008)

1.3.1 Techniky mobbingu

„Profesor Leymann popísal 45 foriem správania sa, ktoré sú pre mobbing typické. Podľa toho, na čo sú cielené, ich rozdelil do piatich kategórií (útoky na obmedzenie či znemožnenie komunikácie; útoky na súkromie a zdravie; útoky na odborné schopnosti či kvalifikáciu a sabotovanie práce; útoky na povesť, úctu, vážnosť a v neposlednej rade útoky na sociálne vzťahy a šírenie ohovárania).“ (Svobodová, 2008, s.64)

Mobber útočí na zraniteľné miesta obeti, predovšetkým z jej súkromia. Vždy vie, ako a akým spôsobom zaútočiť, aby to malo pre obeť ten najhorší dopad a jeho vynaliezavosť nemá hranice.

2. INTERNET A JEHO KYBERPRIESTOR

„Internet sa vyvíjal v duchu faktickej slobody a neexistencie kontroly a vo svojich ranných dobách bol považovaný za médium typu „verejného doručovateľa“. Používal telekomunikačný systém pre prenos a výmenu oznámenia a informácií. Internet je v praxi stále veľmi slobodný; je dokonca slobobnejší než tisk, pretože ponúka voľný prístup všetkým, ktorí sa chcú stať odosielateľmi. Táto sloboda však nie je formálne chránená zákonom a je stále zraniteľnejšia.“(McQuail, 2009, s. 250)

Kyberpriestor je produktom aktívneho spojenia nových informačných a komunikačných technológií a človeka a je úplne novým prvkom v ľudskej histórii. Je zákonité, že z nových aktivít človeka na bázi týchto technológií vznikajú úplne nové produkty od jednotlivých konkrét až po fenomény, ktoré majú charakter systému. Úplne zásadným novým fenoménom je kyberpriestor (cyberspace), ktorý má povahu tvorivo civilizačnú.

Kyberpriestor sa vymedzuje jako entita odlišná od časopriestoru prirodzeného sveta. Do popredia sa tak dostávajú kategórie času a priestoru. (Sak, 2007)

„S digitalizáciou sociálneho a životného pola a životného štýlu sa mení temporalita života človeka, jeho rytmus. Vstupom do kyberpriestoru jedinec opúšťa svoje časové súradnice. Po prejení myslenou bránou z prirodzeného do virtuálneho sveta, čas prirodzeného sveta mizne. Média predchádzajúcej generácie posúvala čas do minulosti a uchovávala informácie a poznatky smerom do budúcnosti. Kyberpriestor ruší priestorovú obmedzenosť prirodzeného sveta a prináša úplne nový atribút, ktorý nikdy v ľudskej civilizácii neexistoval. Planetárne v celom kyberpriestore sú užívatelia on – line. Na celej planéte zdieľajú všetci užívatelia jeden čas, v ktorom môžu reagovať a byť v kyberpriestore aktívni. Priestorovo sa teda účastník kyberpriestoru prostredníctvom ďalších účastníkov, webov, serverov, blogov, chatov a konferencií rozkláda neobmedzene po celej planéte a naopak časovo sa planéta užívateľov pretína v on-line „časovom ohnisku.“ (Sak, 2007, s.30)

Internet neslúži spoločnosti iba ako informačné médium, ale hlavne veľa ľudí na tejto sieti sietí hľadá predovšetkým zábavu, ktorou zaplňuje svoj voľný čas.

Verner (2010) hovorí, budúcnosť internetu je obrovská, zatiaľ dosiahol viac než polovičné rozšírenie medzi všetkým obyvateľstvom u nás, štvrtinovým na celej zemeguli. Predpokáda sa, že sa stane niečím tak bežným ako mobil, možno sa s ním a televíziou viac prepojí. V prostredí internetu budú vznikať nové interaktívne médiá. Posíli sa obchod, stále sa bude cez internet nakupovať viac a viac, až môže dôjsť ku skrachovaniu množstva kamenných obchodov.

2.1 História internetu

„Internet sa zrodil, ako nepredvídaný výsledok projektu ARPANET. Cieľom tohto projektu, ktorý bol vyprovokovaný sovietskymi úspechmi v kozme a pri vývoji nukleárných zbraní, bolo vytvoriť elektronickú komunikačnú sieť, ktorá by nemala žiadny centrálny riadiaci člen a bola by úplne decentralizovaná, takže v prípade nukleárneho útoku by nemohla byť úplne mimo prevoz. Konceptiu takého komunikačného systému navrhol už v roku 1962 Paul Baran, pracovník *Rand Corporation*. V jeho návrhu sa uvádzalo, že „systém musí byť od začiatku konštruovaný, ako by bol v troskách“, čo viedlo k vysokej autonómii všetkých jeho článkov.“ (Nondek, 2000, s.10)

2.1.1 ARPANET

„ARPA (Advanced Research Project Agency), ako agentúra financovaná Pentagónom tento projekt zahájila v roku 1969, kedy boli prepojené štyri počítače – dva počítače University of California (UCLA a UCSB) a po jednom počítači Stanford Research Institute a University of Utah. V roku 1971 spájal ARPANET 15 počítačov, o rok neskôr 40, zatiaľ čo o 12 rokov neskôr viac ako 200 počítačov rezortu obrany, školstva a významných výskumných inštitúcií. V roku 1982 bol prijatý štandardný protokol TCP/IP, ktorý umožnil komunikáciu počítačov bez ohľadu na jeho operačný systém. Vznik slova Internet ako označenie pre túto medzinárodnú sieť, sa datuje od

prvej polovici 80. rokov. Vojenská časť bola v roku 1983 oddelená a ARPANET zanikol v roku 1990.“ (Nondek, 2000, s.11)

2.1.2 WWW

„Sieť prepojených hypertextových dokumentov (www) vynašiel Tim Berners - Lee koncom roku 1990 v CERN (Európske laboratórium atómových častíc, Ženeva). Berners - Lee definoval URL (internetová adresa), HTTP (hypertextový prenosový protokol) a programovací jazyk HTML. Ďalej napísal prvý software pre webového klienta a server. Je absolventom Univerzity v Oxfordu a pred príchodom do CERN založil spoločnosť Image Computer Systems, ktorá sa zaoberá analýzou obrazu, elektronickou komunikáciou v reálnom čase a spracovaním textu.“ (Nondek, 2000, s. 11)

2.1.3 Počiatky Internetu v Čechách

„Základ českej časti internetu sa zrodil v roku 1990 po preniknutí počítačových sietí FIDONET a EUNET, neskôr hlavne EARN, sestrou americkej siete BITNET, ktorá rýchlo zdomácnela na akademickej pôde. V novembri 1991 úspešne prebehli prvé pokusy s pripojením na internet v rakúskom Linci. Formálne sa vtedajšia ČSFR pripojila 13. februára 1992. Internet bol prvý krát prístupný na ČVUT v Prahe. V tom istom roku ministerstvo školstva, mládeže a telesnej výchovy podporilo grant na vybudovanie počítačovej siete vysokých škôl, ktorá bola pripojená k internetu pod názvom CESNET. Prevoz bol oficiálne zahájený v roku 1993 a systém prepojoval sídla vysokých škôl.“ (Verner, 2007, s. 36)

2.2 Internet a jeho komerčné využitie

„Internet je globálna počítačová sieť, ktorá poskytuje rôzne služby, hlavne prístup k hypertextovým dokumentom (Word Wide Web), elektronickú poštu (e-mail), audiovizuálny prenos, prenos dátových súborov a programov atď. Internet je voľne

organizovaná medzinárodná spolupráca prepojená autonómnych sietí, ktoré umožňujú komunikáciu prepojených počítačov vďaka dobrovoľnému priatiu a dodržiavaniu štandardných protokolov a procedúr (Internet Standards). Internet nikto nevlastí a neriadi.

O rozvoj internetu dbá niekoľko organizácií, *Internet Society* (ISOC, www.isoc.org), *Internet Engineering Steering Group* (IESG), *Internet Engineering Task Force* (IETF) a ďalšie. Významným zdrojom informácií je *Internet Society* (info.isoc.org/), čo je nevládna, medzinárodná organizácia založená na kolektívnom a individuálnom členstve. Je sústredená na štandardizáciu, vzdelávanie a politické aspekty rozvoja a využívania Internetu.“ (Nondek,2000,s. 10)“ (Demčáková, 2010, s. 22 - 24)

Od roku 2000 do roku 2008 vzrástla internetová populácia o 305,5% na odhadovaných 1,464 miliárd online užívateľov, čo je viac ako petina obyvateľov planéty. Sieť tak prešla od sedemdesiatych rokov armádou, univerzitami, korporáciami a sférou, aby sa konečne stala jednotným priestorom pre veľmi rôznorodé publikum. Bez nadsázky môžeme web označiť za masové médium, odpovedajúce potrebám početne mohutného a značne pestrého a atomizovaného publika. (Čermák, 2009)

„Svetová sieť Internet, predovšetkým služba www, zmenila nepochybne spôsob prístupu k informáciám. Na začiatku deväťdesiatych rokov 20. storočia existoval iba jeden server poskytujúci webové služby (november 1990), koncom deväťdesiatych sa počet webových stránok odhadoval (Zákon, 2006) na 300 miliónov (prvý kvartál roku 1998). Ovšem za posledných desať rokov sa počet webových stránok na internete zvýšil na prinajmenšom 25 miliárd.“ (Čermák, 2009, s. 148)

Barefoot (2000, s. 91) hovorí; „Pokiaľ technológia ktorá tvorí internet, bola na svete od 70. rokov, prečo trvalo obchodu tak dlho, než začal využívať jej možnosti? Prečo sme rozmach internetového podnikania nezažívali skôr? Na túto otázku existuje krátka odpoveď – obchod založený na Internete bol v tej dobe ilegálny. Do roku 1992 nemohli jednotlivci alebo spoločnosti podľa federálneho zákona zarábať peniaze s použitím Internetu.“

2.3 Virtuálna realita

„Počítač, obzvlášť po pripojení na internet si neustále získava obľubu nových nadšencov. Je to svet sám pre seba, nová realita - virtuálna realita.

Sak (2007) hovorí, že najobecnejšie by sme za virtuálnu realitu mohli považovať každé počítačom realizované prostredie. Ide o nové užívateľské rozhranie, ktoré sa snaží priblížiť počítačové prostredie tej skutočnosti, ktorú zachytávame našimi zmyslami. Čím viac je užívateľ do tejto virtuálnej reality vtiahnutý, tým väčší je pocit zakoušení reality skutočnej. Virtuálna realita ponúka ľuďom novú formu medziľudských vzťahov - vzťahy sprostriedkované výlučne technikou.

V súčasnosti sa pri realizácii virtuálnej reality pracuje so zrakom, sluchom a hmatom a objavujú sa i experimenty s čuchom a chuťou. Podľa miery s akou nás virtuálna realita „vťahuje“, ju môžeme rozdeliť do troch stupňov:

1. pasívna: túto realitu môžeme prirovnať k filmu, sledujeme, počúvame, môžeme mať i dojem pohybu, ale sledované menožeme žiadnym spôsobom meniť;
2. aktívna: v tomto prípade už môžeme svoj pohyb vo virtuálnom prostredí ovplyvňovať, rozhodujeme, čo si prehliadneme a môžeme počúvať i odpovedajúce zvuky (lietanie, chôdza, pri prehliadke domu si napr. vyberáme, ktorú miestnosť si prehliadneme); chýba však spätná väzba, a tak nie je možné toto prostredie žiadnym spôsobom upravovať;
3. interaktívna: najdokonalejšia a po technickej stránke najnáročnejší stupeň virtuálnej reality - prostredie môžeme nielen prehľadávať, ale tiež meniť, predmety je možné brať do ruky alebo pracovať s virtuálnymi nástrojmi; príkladom tejto formy virtuálnej reality môže byť chirurg, ktorý skúša cvičnú operáciu.

2.3.1 Identita on - line

S rozvojom informačnej spoločnosti zasahujú počítače a internet postupne stále viac do všetkých častí nášho života - práce, štúdiu, zábavy i sociálnych aktivít. Zaujímavým sa stáva téma vplyvu internetu na budovanie identity dospievajúcich. Mladí

Ľudia dnes často budujú svoje „obrazy ja“ prostredníctvom počítačovej siete, začleňujú sa do virtuálnych sociálnych štruktúr, ktorým v niektorých prípadoch môžu dávať rovnakú, alebo väčšiu váhu ako sociálnym štruktúram reálnym. Internet a komunikácie prostredníctvom elektronických médií sa pre adolescentov stávajú možnosťou, ako v pomerne bezpečnom prostredí hľadať samých seba, kamarátov, svojho partnera, naplniť potrebu nezávislosti a separácie od rodičov, prípadne miestom, kde je možné odreagovať svoje frustrácie.

Štúdium internetu ako nového spôsobu komunikácie vedie k novým pohľadom a definíciám reprezentácie ja, vzťahov medzi ľuďmi, sociálnych skupín, spoločnosti a vôbec celej kultúry. Príležitosť hrať role svojich alternatívnych ja, ako poznáme z psychologických filmov je na internete reprezentované chaty (interaktívne prostredie pre komunikáciu viacerých účastníkov), MUDy (interaktívne prostredie virtuálnych fantasy svetov) a inými technológiami. Internet ale nie je iba fantázia, sú to taktiež vážne vzťahy, od vzťahov úzko profesionálnych až po bláznivú lásku. Virtuálna komunikácia nás vedie k rozplývaniu hraníc starých modelov - modelov masovej komunikácie i modelov komunikácie tvárou v tvár. (Plaňava, 2002)

„Podľa Čermáka a Navrátila (1997) virtuálna realita otvára priestor pre „dramatickú konštrukciu vlastnej identity, poskytuje príležitosť pre myslenie podstaty self, vymedzenie života a inteligencie“. Virtuálna realita nie je obmedzená osobnou históriou, a posilňuje preto fantáziu, ktorá evokuje veľakrát silnejší zážitok než skutočnosť sama.“ (Plaňava, 2002, s. 263)

„Z druhého úhlu pohľadu je treba vidieť, že čím je internet „mocnejší“, zložitejší a previazanejší s rôznymi inštitúciami a jedincami, tým skrýva pre vládnucu triedu väčší potenciál mocnejšej až neobmedzenej kontroly. Už teraz sa dá hovoriť o tom, že technológia akýmsi spôsobom mimo našu kontrolu je. Technologické obrazy ľudí sú iné, než sami chcú, sú nekontrolovateľné, je to svet sám pre seba.“ (Tamtéž, 2002, s. 264)

„V prostredí internetu neovplyvňujem priamo sama seba ako reálneho človeka, ale mením reprezentáciu sama seba vo virtuálnom prostredí. Táto reprezentácia nemá identitu sama o sebe, je iba zhlukom digitálnych dát a často obsahuje digitálne uloženú informáciu o tom kto som v prostredí internetu (aké mám meno - prezývku), aká tu je moja história či „zásluhy“ apod. Tak ako sa zaznamenáva moja reálna identita v tomto svete (prostredníctvom občianskeho preukazu, pasu, apod.), tak je uložený záznam o

mojej identite v prostredí virtuálnom. Do svojej virtuálnej reprezentácie potom človek „vkladá“ (priraduje, dáva) časti seba, svojho mnohostranného self. To čo človek do virtuálnej reprezentácie vkladá, je vedomé iba z časti. Veľkú časť tohto prenosu tvoria projekcie vo forme fantázií a predstáv, nevedomé tendencie, pranie a komplexy. Virtuálne reprezentácie self sa tak stáva akousi samostatnou osobnosťou, ktorá má tendenciu v niektorých prípadoch jednať autonómne. Virtuálna identita tejto reprezentácie je potom to, akú identitu si človek sám; virtuálnu reprezentáciu svojho ja „vytvára“- prisudzuje. Virtuálna identita je teda vedomie človeka o identite svojej virtuálnej reprezentácie. Rovnako ako bežná identita, obsahuje identita virtuálny aspekt osobnej a virtuálnej identity - „čím som ako virtuálna reprezentácia – osoba“, kam vo virtuálnom prostredí patrím“, „čoho som súčasťou“.

So svojou virtuálnou reprezentáciou je možné zachádzať rôzne. Môžem sa s ňou stotožniť a pokúšať sa ju vydávať za celú svoju osobnosť - potom je táto virtuálna reprezentácia a taktiež identita do určitej miery blízka realite, nikdy však nebude totožná zo svojej podstaty. Do svojej virtuálnej reprezentácie však taktiež môžem vložiť iba určitý viac či menej vedomý aspekt svojej osobnosti - napríklad seba ako osobu opačného pohlavia, seba ako agresívneho jedinca atď. Jednanie virtuálnej reprezentácie je tak ovplyvňované nevedomými komplexami jej majiteľa, rovnako ako je to v reálnom prostredí. Zmena virtuálnej identity nastáva vo chvíly, kedy mením v prostredí internetu svoju virtuálnu reprezentáciu, akýmkoľvek spôsobom.“ (Tamtéž, 2002, s. 268)

2.3.2 Anonymita na internete

„Na odbrzdení a väčšej odviazanosti komunikácie sa veľmi podieľa i fakt anonymity (hlavne anonymných chatoch, kde účastník vystupuje pod ľubovoľnou prezývkou). Prostredie pre anonymitu je vytvorené a ponúka sa, alebo si ho účastník vytvára ad hoc ako sociálnu a psychologickú ochranu. Anonymita na internete (podobne ako v dave) chráni človeka pred identifikáciou. Pozoruhodné avšak je, že i v anonymnom prostredí sa chce jedinec realizovať a nejako prejaviť. Chce sa chrániť a zároveň „dať“ niečo zo seba, prispieť do komunity. Anonymita teda chráni a zároveň vytvára bezpečnejšie podmienky pre vonkajšie prejavy, pre zúčastnenie sa, zapojenia do

diskusí, pre vyslovenie odvážnych názorov, pre výkriky a vehementné presadzovanie svojho. Práve v anonymite je náš prejav smelší, disinhibovaný, správame sa niekedy ako „utrhnutý z reťaze“. (Vybíral, 2005, s. 275)

„Bežný užívateľ internetu je vo väčšine prípadov anonymný iba vo veľmi obmedzenej miere a počítačový odborník (ale i vzdelaný laik) je často schopný odhaliť prinajmenšom to, z kade človek k internetu pristupuje, a tým sa priamo dostať k jeho reálnej identite.“ (Šmahel, 2003, s. 18)

2.3.3 Agresivita na Internete - Flaming

Flaming (flame = horieť) je termín označujúci nepriateľské správanie užívateľov na internete, ktoré obvykle sprevádzajú urážky, nadávky, vyhrážanie apod. Flaming je obvykle spojený so sociálnym prostredím diskusných fór, webového chatu či IRC, môže byť však realizovaný i prostredníctvom e-mailu.

Flaming sa prejavuje tak, že flamer = útočník opakovane umiestňuje urážlivé vzkazy do diskusných fór a postupne stupňuje svoje útoky, pričom ohnivo háji svoje názory. Flamer útočí na toho, s ktorým názormi nesúhlasí, nepoužíva však prepracovanú argumentáciu, ale jednoducho nadáva, uráža, vyhráža. Od slova flamer odlišujeme slovo troll = človek, snažiaci sa vyvolať konflikt, rozvrátiť diskusiu apod. Troll často do diskusie zavádza témy, ktoré nesúvisia s riešením problému. Napríklad vulgarity, politické zdelenie. (Šmahel, 2003)

Na rozdiel od reálneho sveta, v ktorom by flaming veľmi rýchlo prerástol vo fyzické násilie a inzultáciu (čím by bol veľmi rýchlo ukončený), v anonymnom svete internetu je veľmi ľahké stupňovať urážky a viesť plamennú diskusiu (tzv. flame wars či sväté vojny). Častou témou flame wars sú dlhodobé spory, alebo kontroverzné otázky súvisiace s osobným presvedčením, napr. spory horlivých zastáncov operačných systémov Microsoft Windows, Linux, či Mac OS alebo diskusie o interrupciách. Obhájcovia obidvoch táborov zapálene riešia v diskusných fórach, prečo je ten či onen produkt lepší, prečo je táto komunita lepšia, prečo je daný svetonázor ten správny. (Tamtéž, 2003)“ (Demčáková, 2010, s. 40 - 44)

2.3.4 Netholizmus - Závislosť na internete

„Slovo závislosť vyjadruje silnú záľubu v nejakej činnosti, náruživosť alebo nadšenie. Psychiatria potom význam slova popisuje ako správanie človeka vo vzťahu k určitej látke alebo činnosti, ktoré sa vyznačuje nedostatočnou kontrolou jej užívania a uprednostňovaním pred inými aktivitami. Hovorí sa o chronickej poruche, ktorá sa rozvíja na pozadí prirodzenej túžby človeka po zmene vedomia, myslenia, vnímania či prežívania. Vzniká nekontrolovateľné nutkanie opakovať svoje správanie bez ohľadu na dlhodobé následky. Dochádza ku strate kontroly nad nutkavým správaním a prehĺbuje sa stav nevraživosti pri prerušení.

Pri závislosti stále pribúda negatívnych dôsledkov a postupne dochádza až k narušeniu schopnosti fungovať v reálnom svete. Závislosť sa môže prejavovať u látok alebo správaní, ktoré vedú k pocitom intenzívnej úľavy, potešenia, zabudnutie na problémy a starosti, zbavujú od bolesti alebo naopak sú používané pre zvýšenie výkonnosti. KONEC HRY. *Závislosti obecne*[online].2009[cit.2009-10-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.konechry.cz/info/o-zavislosti/zavislosti-obecne.html>>

„Obecne sa dá závislosť vymedziť na základe prítomnosti týchto symptómov. (Griffiths, 1998)

- *Dôležitosť* - príslušná aktivita (napr. popíjanie alkoholického nápoja alebo „brúzdanie“ po internete) sa stáva najdôležitejšie v živote, dominuje mysleniu, pocitom a chovaniu. A pokiaľ sa práve svojej aktivite závislý nevenuje, premýšľa aspoň kedy sa onej činnosti bude venovať nabudúce.
- *Zmena nálady* - pokiaľ činnosť, na ktorej sme závislý práve nevykonávame, mení sa nám nálada, nie sme schopný sa poriadne sústrediť atď.
- *Zvyšovanie tolerancie* - tolerancia na určitú dávku látky alebo činnosti sa zvyšuje, to znamená, že musíme hrať počítačové hry či fetovať, čím ďalej viac, aby nás to tešilo a dostavil sa príslušný efekt.
- *Abstinenčné príznaky* - po prerušení činnosti, na ktorej sme závislý, sa dostávajú nepríjemné psychické a fyzické pocity.
- *Konflikt* - dochádza ku konfliktu medzi našou závislosťou a svetom okolo - rodinou, záujmami, prácou, školou apod.

- *Recidivy* - recidívami rozumieme návraty opäť do predchádzajúcich stavov vyvolaných činnosťou, na ktorej sme závislí, to znamená, že pri ďalšom kontakte s predmetom našu závislosť dostaneme do už zažívaného stavu podstatne rýchlejšie než pri prvom kontakte.“ (Šmahel, 2003,s. 142)

Čína vedie v závislosti

Čínska vláda otvorila prvú štátnu kliniku pre závislosť na internete. Vedúcim kliniky je Dr Tao Ran. Zariadenie pracuje s utajeným počtom pacientov, ktorými sú predovšetkým dospievajúce deti. Všetky tieto deti opustili školu, pretože hrajú hry, alebo sú v diskusných miestnostiach každý deň. U starších pacientov ide skôr o chatovanie s príslušníkmi opačného pohlavia. Do liečebného programu boli zaradené terapie, akupunktúra, atletické aktivity, zasiahnutie tlakových bodov elektrickým prúdom. Dr. Tao povedal, že zo sto miliónov užívateľov internetu ich 2,5 miliónu považuje za internetových narkomanov. Prvé európske centrum na liečbu závislosti na počítačových hrách vzniklo v Holandsku v Amsterdamu. INFLOW.[online]2009.[cit.2009-10-4]. Dostupné na WWW: <http://www.inflow.cz/files/inflowpriloha/Priloha%2013_2008.pdf>

2.3.5 Emócie na internete

Emočný rámec je v prostredí internetu silne ovplyvňovaný tým, akým spôsobom konkrétny dospievajúci prostredie internetu vníma a prežíva. Na toto prežívanie výrazne pôsobia „fenomény prostredia internetu“ (možnosť klamať, pretvárať sa, absencia sankcií atď.). Pokiaľ ide o prítomnosť emócií vo virtuálnom svete, názory dospievajúcich na vhodnosť využitia internetu ku komunikácii o osobných témach a k vyjadrovaniu emócií sú rozdielne. Niektorí dospievajúci vnímajú, že im komunikácia po internete vyjadrenie emócií uľahčuje, sú otvorenejší, či dokonca zraniteľnejší a emócie sa im pri písaní lepšie vyjadrujú. Druhá skupina dospievajúcich uprednostňuje viac emócie v reálnom svete a internet pre vyjadrovanie pocitov považujú za nevhodné prostredie. (Šmahel, 2003)

Možno práve preto, že vo virtuálnom prostredí dospievajúci vloží do komunikácie menej emócií, môže o týchto emóciách hovoriť. Získa tým vlastne od svojich reálnych emócií akýsi odstup, má možnosť ich prejaviť a hovoriť o nich s inými ľuďmi, čo je pozitívny jav.

„Základným prostriedkom pre vyjadrenie emócií vo virtuálnom prostredí textovej komunikácie sú tzv. „**emotikony**“. V reči užívateľov internetu sa emotikonám hovorí „smajlíky“, z anglického slova „smiles“. Emotikona je skratka pre „emotívnu ikonu“- napr : „ ☺“.“ (Šmahel, 2003, s.126) Emotikony pomáhajú užívateľom internetu vyjadrovať svoje emócie prostredníctvom znakov.

Každý smajlík je iný, každý znamená niečo iné :-D ☺ :-{ } :-P :-`-(O-) :-< :-@ ☺ :*) :-/ ☺ ;-) :-O 8-). Vyjadrenie emócií prostredníctvom klávesnice a porozumenie týmto emotikonám sa stáva „umením“. Základné ľudské vzorce chápania gest, mimiky intonácie hlasu sú väčšine ľudí dané, u chápaní významu emotikon sa to povedať nedá. Svoj podiel na tejto situácii má taktiež to, že elektronická komunikácia je podstatne viac fragmentovaná než komunikácia reálna, človek je často vo virtuálnom svete omnoho viac „sám so sebou“ a ostatných menej počúva. Správne počúvať je vo virtuálnom svete ešte ťažšie, než v komunikácii tvárou v tvár, on - line diskusia sa často môže zvrtnúť v osamotené výkriky jednotlivých účastníkov, kedy nikto nepočúva, čo ostatní hovoria.

Emotikony sa používajú iba na vyjadrenie vlastných emócií. V realite môžeme mimikou alebo gestikuláciou napodobniť, alebo priblížiť emócie druhého človeka. (Šmahel, 2003)

2.3.6 Komunikačná disinhibícia

Komunikačná disinhibícia predstavuje v psychologickom slova zmysle odloženie zábran a skrupulí, strátu alebo prekonanie nesmelosti, plachosti a hanby, v krajných podobách môže ísť o obchádzanie tabu a zákazov, teda o istú odviazanosť či neviazanosť na normy, ktorá môže byť anomálna. Pozitívne konotácie zahŕňujú slová ako otvorený, uvoľnený, smelý, bez zábran. Disinhibícia, ktorú môžeme sledovať pri

internetovej komunikácií v e-mailech, tak (hlavne) v chatoch, je v posledných rokoch pravidelne uvádzaná ako jeden z najzjavnejších a najšpecifikovanejších znakov elektronickej komunikácie. (Vybíral, 2005)

„Podľa Johna Sulera (2003) sa na disinhibícii pri on-line komunikácií podieľa šesť hlavných faktorov:

- anonymita (druhý nevie, kto som, ja teda môžem skryť svoju identitu);
- neviditeľnosť (druhý nemôže vidieť ako vypadám, ako sa tvárim);
- asynchronicita komunikácie (reakciu si môžem premyslieť, pretože ju môžem odložiť; nie je nutné reagovať ihneď);
- solipsistické introjekcie (všetko je podstatne v mojej hlave, vytváram si fantázie o tom, ako druhý vypadá, ako znie jeho hlas, takže si vytváram fantazijný, nereálny svet);
- neutralizácia statusu (stáva sa vedľajším a nepodstatným, aké postavenie v reálnom svete má on-line komunikujúci)
- a konečne ďalšie účinky samotnej interakcie

Vo voľných výpovediach zdôraznili dvadsaťročný vysokoškooláci viac vtipnosti, viac tzv. odviazanosti, viac presadenia pri internetovej komunikácií. Niektorý na internete nebrzdia svoje rozčúlenie a uvedomujú si, že v reálnej situácii by sa ovládli. Ľudia predisponovaný niektorými osobnostnými rysmi (choleričnosti, impulsivitou, zvedavosťou) alebo provokovania k agresivite sa situačne dokážu vyjadrovať bez zábran, hanby, cenzúry či výčitiek svedomí pochopiteľne aj tvárou v tvár druhým. U adolescentov Šmahel (2002) prijíma Sulerovu hypotézu o tom, že k veku tu patrí tzv. venting - odreagovávanie frustrácií.“ (Vybíral, 2005, s. 273)“ (Demčáková, 2010, s. 46 - 49)

2.4 Nebezpečné komunikačné praktiky internetu

„V rámci zemí EU i celosvetovo (napr. USA, Kanda apod.) poznajú veľmi dobre tieto problémy a riešia ich preventívnymi opatreniami či priamo zákonnou úpravou. Napríklad zákonmi proti kyberšikane (cyberbullyingu), prenasledovaniu (stalkingu či

cyberstalkingu), manipulácií vedúcej k sexuálnemu obťažovaniu (sexting, cyber groomingu) apod. Zákonné úpravy sú vždy sprevádzané systémom sankcií – od pokuty k trestom odňatia slobody. V Českej a Slovenskej republike tento systém doteraz nie je prepracovaný a vzniká doslova „za pochodu“.

Typickým prípadom neprepracovaného systému v ČR je napr. problém nahrávania učiteľov mobilnými telefónmi pri výuke (prejav mobbingu či kyberšikany učiteľa) a zverejňovanie týchto nahrávok prostredníctvom komunitných videoserverov (YouTube).

2.4.1 Stalking

Stalking (cyberstalking), čiže patologické prenasledovanie. Ten sa prejavuje tak, že napr. po rozchode partnerov jeden z nich druhého prenasleduje, zaplavuje ho SMS správami, telefonátmi, dopismi, vydiera ho, uráža ho, vyhrožuje zranením, či priamo smrťou. Bohužiaľ právna úprava je v ČR nastavená tak, že Polícia ČR má možnosť zasiahnuť až vtedy, keď dôjde k fyzickému násilí (čo je často pozde).

Veľmi vážnym fenoménom je cybergrooming, čiže manipulácia detí realizovaná hlavne prostredníctvom chatu, ktorá môže viesť až k osobnému stretnutiu a zneužití dieťaťa. Prípady groomingu sú známe z celej Európy, objavujú sa i v Českej republike. E-BEZPEČÍ. *Nadšený fanoušek, nebo fanatický pronásledovatel*[online].2009[cit.2009-12-12].Dostupné na WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/57/54/lang,czech/>>

2.4.2 Hoax

Hoax je správa, ktorá sa snaží šíriť paniku, jej úlohou je vystrašiť príjemcu, donútiť ho k unáhleným činom atď. Obsah haoxu býva väčšinou varovanie pred neexistujúcim nebezpečím, napr. upozornenie na zaručene najničivejší vírus v histórii informačnej techniky a internetu. Existujú ale taktiež hoaxy, ktoré majú za úlohu iba obťažovať užívateľa, tzv. spamovanie.

2.4.3 Phishing

Phishing je druhom nebezpečných komunikačných praktík, zameraných na krádež citlivých osobných údajov - napr. PIN kódu a čísiel platobných kariet, hesla a údaje k bankovnému účtu a ďalšie informácie, ktoré by mohli byť zneužívané. Phishing je realizovaný hlavne e-mailovým spamom. Užívateľom je doručený dôverne vypadajúci e-mail (často obsahujúci loga inštitúcie, odkazy na reálne stránky inštitúcie a informácie, prevzaté priamo z inštitúcie – banky, poisťovny, sporiteľny), ktorý oznamuje, že z nejakého dôvodu, je nutné prihlásiť sa na bankovný účet (pomocou mena a hesla). E-BEZPEČÍ. *Co je phishing* [online].2009[cit.2009-12-10].Dostupné na WWW: < <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/47/42/lang,czech/>>

2.4.4 Happy slapping

Happy slapping - v preklade ako „spokojné fackovanie“ je nový druh šikany, ktorý sa objavil prvýkrát pred tromi rokmi v Londýne. Jeho účelom je nečakane fyzicky napadnúť buď mladistvého, alebo dospelého človeka, pričom komplic agresora celý čin nahráva na mobilný telefón, alebo kameru. Získané video potom umiestnia na internet (napr. YouTube). E-BEZPEČÍ. *Nebezpečné komunikačné techniky* [online].2009[cit.2009-12-10].Dostupné na WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/>>“ (Demčáková, 2009, s.52-53)

2.4.5 Cyberbegging

Tento anglický názov vyjadruje žobranie na internete, ktoré je hlavne v USA rozšírené a úspešné. Jedna z prvých žobračiek (www.savekaryn.com) už za rok dostala cez 13000 \$, čo jej ovšem nestačilo na prečerpanie kreditu o 20000 \$ (sama priznala, že nakupovala luxusné veci). Túto skutočnosť môžeme nazvať ako úplné zneváženie charity rovnako, ako potreby týchto (väčšinou mladých) darebákov a sú karikatúrou skutočných potrieb. (Musil, 2007)

3. KYBERŠIKANA

„Kyberšikana (cyberbullying) je jednou z foriem psychickej šikany. Je to zámerné násilné správanie sa prostredníctvom moderných komunikačných prostriedkov, predovšetkým prostredníctvom internetu a mobilu.“ (Kolář, 2011, s. 83)

Od kyberšikany je potreba odlišovať príbuzné fenomény, ako napríklad cyberstalking, sexting, cyber grooming, child grooming, happy slapping.

Kyberšikana u detí a mládeže je väčšinou prepojená s klasickou šikanou buď v škole, alebo v inom reálnom kolektíve. Samotnú kyberšikanu, ktorá sa deje v mimoškolskom prostredí, je v súčasnosti veľmi ťažké postihnúť.

Bežná psychická šikana (tradičná nepriama šikana) má s kyberšikanou rovnaké znaky: zámernosť, stáva sa opakovane, zahrňuje psychické násilie – vrátane symbolickej agresie. Obidve tieto formy nespôsobujú fyzickú újmu na zdraví, ale psychickú traumu, ktorá nie je vidieť. Tieto zranenia bývajú oveľa bolestivejšie a veľmi ťažko liečiteľné. Dokážu meniť identitu obeti, zasiahnutý sa cíti bezvýznamný, ponížený a opustený.

Rozdiel:

1.) Tradičná nepriama šikana sa deje tvárou v tvár, v osobnom priamom kontakte alebo v priestore napr. školy; - zatiaľ čo kyberšikana sa odohráva bez priameho kontaktu v kyberpriestore (vo virtuálnom svete), často i v priestore domova obeti.

2.) Oproti tradičnej nepriamej šikany, kyberšikana využíva oveľa účinnejšie zbrane. Obrazne povedané využíva zbrane hromadného ničenia – internet a mobil. (Tamtéž, 2011)

Internet a mobil

- Dovoľujú prenasledovanie obeti kedykoľvek a kdekoľvek (24 hodín denne). Obeť nemá úniku, kyberšikana nekončí odchodom domov alebo útekem pred trýzniteľom.
- Zaisťujú si možnosť rozsiahleho obrovského i svetového publika, ktoré sa smeje utrpeniu poníženej obeti.
- Moderné zbrane zaisťujú anonymitu útoku, dovoľujú predstierať falošnú identitu, napríklad použitím neznámeho čísla a prezývky. Anonymita dodáva šikanovaniu silu, zvyšuje pocit bezmoci a beznádeje, keď nevieme pred kým sa máme chrániť.

- I jednorázový útok môže pôsobiť opakovane. Obet' má nutkanie znova sa dívať a prečítať ponižujúce zdenie vo forme obrázku či textu. Okrem toho, keď niekto vyvesí ponižujúcu fotografiu a informáciu na web, tak si s ňou môže ktokoľvek robiť čokoľvek. Každé dielo má vlastný život. (Kolář, 2011)

3.1 Zbrane kyberšikany

- Vytváranie webových stránok, kde je obet' ponižovaná a urážaná.
- Rozosielanie dehonestujúcich videí a fotografií obeti.
- Zasielanie urážlivých a zastrašujúcich textových správ prostredníctvom e-mailov, SMS a MMS správ
- Uskutočňovanie negatívnych internetových ankiet, kto je najškaredjší, najhlúpejší apod.
- Vyvesenie pornografických fotografií s tvárou obeti.
- Nahrávanie epizód poníženia obeti (bitie, kopanie, vyzliekanie...), ale i celovečerných filmov, ktoré majú svojho režiséra, kameramana a natáčací štáb.
- Rafinované dlhodobé hry á la film Podraz. Patrí sem vymýšľanie virtuálnej lásky pre nesympatického kamaráta, ktorý sa do nej zamiluje.
- Nepriame útoky a kyberšikana pomocou prostredníka. Pod menom obeti sa rozesielajú urážlivé správy alebo sa obet' prihlasuje do rôznych zoznamiek. Špinavú prácu za útočníky urobia nič netušiaci rodičia, kamaráti apod. Patrí sem využívanie chatových či diskusných fór, kde je provozovateľ upozorňovaný na nevhodné správanie obeti (vulgarity, sexuálne narážky), ktorá je následovne vylúčená. (Tamtéž, 2011)

Podľa Kolára (2011) sú predpokladom účinnej liečby kyberšikany v škole dve praktické východiska:

- 1.) Musí sa využívať častá prepojenosť kyberšikany s tradičnou školskou šikanou. Hlavné bojište sa väčšinou nachádza v škole. Role obetí a agresorov v školskej šikane sa väčšinou prenášajú i do kyberpriestoru a okrem toho väčšina obetí

svojho agresora pozná. „Český výskum kyberšikany detí (Mediaresearch, 2010) uvádza, že 51 % agresorov je priamo z triedy, 27 % zo školy a iba 22 % z nich zostalo anonymných alebo pre obeť neznámych“ (Kolář, 2011, s.91). Kyberšikana sa v školskom prostredí nevyšetruje izolovane, ale odborne rozkrýva celú školskú šikanu. Vďaka takto pojatej diagnostike sa dokáže ordinovať účinná a bezpečná liečba.

2.) Pre riešenie vlastnej kyberšikany je potrebná počítačová gramotnosť. Každá pomoc vyžaduje odpovedajúcu technickú pripravenosť, respektíve spoluprácu s odborníkom ICT. Napríklad:

- V prípadoch keď sa kyberšikana odohrála prostredníctvom mobilného telefónu, je kontaktovaný mobilný operátor. Zhromažďujú sa data, ktoré môžu poslúžiť ako dôkazy.
- Spolupracuje sa s pracovníkmi sociálnych sietí alebo iným webovým prostredím, kde ku kyberšikane došlo.

Veľmi dôležité je poznať špecifiká tejto modernej formy psychickej šikany. Predovšetkým mať cit na chytáky a slabé stránky konkrétnych metód kyberšikany. Je potrebné vedieť o metódach nepriamej kyberšikany, kedy môže dôjsť ku kradnutiu hesiel a agresor zasiela menom obeti ponižujúce a vulgárne e-maily, alebo sa dostane na webové stránky a prezentuje tam hanlivé príspevky a obrázky o obeti.

3.1.1 Legislatíva Kyberšikany

Podobne ako šikana nie je v Českej republike trestným činom. Toto správanie sa, ale môže naplniť skutkovú podstatu niektorých trestných činov. V prípade kyberšikany môže ísť napríklad o vydieranie, výhrážanie, utláčanie a nebezpečné prenasledovanie (stalking).

Zakladné informácie v oblasti školskej legislatívy sú obsiahnuté v Metodickom pokyne MŠMT č.j. 24 246/2008-6 ktorý hovorí i o zásadách prevencie a riešení kyberšikany. Na základe tohto dokumentu musí mať každá škola vypracovaný program proti šikanovaniu, ktorý je súčasťou tzv. Minimálneho preventívneho programu.

3.1.2 Metodický pokyn MŠMT č.j. 24 246/2008-6

3.1.2.1 Čl.1: Charakteristika šikanovania

(1) Šikanovanie je akékoľvek správanie sa, ktorého zámerom je ublížiť, ohroziť alebo zastrašovať žiaka, prípadne skupinu žiakov. Spočíva v cielených a opakovaných fyzických a psychických útokoch jedinca, alebo skupinou voči jedincovi či skupine žiakov, ktorí sa nevedia, alebo z najrôznejších dôvodov nemôžu brániť. Zahrňuje fyzické útoky v podobe bitia, vydierania, krádeží, poškodzovanie vecí, tak i útoky slovné v podobe nadávok, ohovárania, výhrážania či ponižovania. Môže mať i formu sexuálneho obťažovania až zneužívania. Môže sa realizovať i prostredníctvom elektronickej komunikácie, ide o tzv. kyberšikanu. Tá zahrňuje útoky pomocou e-mailov, sms správ, vyvesenie urážlivých materiálov na internetové stránky apod.

3.1.2.2 Čl.2: Prejavy šikanovania

(1) Šikanovanie má vo svojich prejavoch veľmi rôznu podobu. Medzi základné formy šikanovania patrí:

- Verbálna šikana, priama a nepriama – psychická šikana (súčasťou je i kyberšikana, deje sa pomocou ICT technológií)
- Fyzická šikana, priama a nepriama (patria sem i krádeže a ničenie majetku obeti)
- Zmiešaná šikana, kombinácia verbálnej a fyzickej šikany (násilné a manipulatívne príkazy)

(2) Za určitých okolností môže šikanovanie prerásť až do foriem skupinovej trestnej činnosti a v niektorých vážne závažných prípadoch môže získať i rysy organizovaného zločinu.

O fenomén kyberšikany sa zaujíma stále širšia časť odbornej verejnosti. „V roku 2010 sa konala konferencia s názvom „Kyberšikana a ochrana osobných údajov čiže Kam až to môže zájsť na internete“ na pôde Senátu Parlamentu Českej republiky. V roku 2011 sa na rovnakom mieste konala konferencia s názvom „Prevencia internetovej kriminality a deti: technológie, edukácia, legislatíva“. (Rogers, 2011, s.14)

3.2 Prostriedky kyberšikany

3.2.1 Textové správy

Obyčajne ide o správy s vyhrážajúcim či útočným obsahom. Kyberšikana prebiehajúca prostredníctvom textových správ taktiež môže mať podobu opakovaného, vytrvalého zahlťovania obeti veľkým množstvom textoviek. Najviac k tomu prispieva možnosť kúpiť si SIM kartu na jedno použitie, ktorú je možné často meniť, aby sa obeť nedozvedela, kto ju obťažuje.

3.2.2 Fotografie a videoklipy

Veľmi častou formou kyberšikany je „happy slapping“ (veselé fackovanie), čo znamená nahrávanie a zverejňovanie videozáznamov fyzických útokov. Väčšina telefónov je vybavená fotoaparátom a kamerou, čo tomuto prostriedku hrá do kariet a útočník pomocou Bluetooth či internetu môže poslať úlovok ďalej a tým poškodeného ponízuje, vyhrožuje mu.

3.2.3 Telefonáty

Agresori svoje obeti obťažujú častými i útočnými telefonátmi, poprípade iba opakovane prezvávajú, a keď obeť zdvihne telefón, neodpovedajú. Ďalšou z možností je krádež telefónu obeti a otravovanie iných ľudí, čo vedie k tomu k omylu, že je daná obeť považovaná za agresora.

3.2.4 E-maily

Každý človek si môže vytvoriť e-mailových účtov koľko chce, pod akýmkoľvek menom, či prezývkou. Ani v tomto prípade sa agresor nemusí báť, že bude odhalený v prípade posielania útočných či šikanujúcich e-mailov.

3.2.5 Chatovacie miestnosti

Oblúbeným miestom na internete sa pre ľudí stávajú chatovacie miestnosti, ktoré sa taktiež môžu stať prostriedkom k zastrašovaniu. Tento druh zahŕňa chat na herných stránkach i virtuálnych svetoch, ako je napr. Second Life.

3.2.6 Instant messaging

V Českej a Slovenskej republike sa pre túto formu komunikácie používa najčastejšie Skype alebo ICQ. Počas komunikácie je ľahké zabudnúť, že odoslané správy sú v kyberpriestore, kde nie je veľká príležitosť pre úvahy a cenzúru. Diskusie sa tam môžu zvrtnúť v paľbu útočných komentárov a môže nastať situácia, kedy skupina útočí na jednotlivca.

3.2.7 Sociálne siete

Pokiaľ sa tam nedodržia pravidlá bezpečnosti, môžu byť zneužitú k rozširovaniu ohovárania. Stáva sa, že obeť prijme „žiadosť o priateľstvo“ od človeka ktorého nepozná a tým mu poskytne prístup k jeho osobným informáciám, čím sa stáva zraniteľná. Vytvoriť si falošný účet a kontaktovať obeť kyberšikany pod vymyslenou identitou nie je na sociálnych sieťach vôbec ťažké. Sledovať svoju obeť anonymne môže agresor takmer bez následkov.

3.2.8 Internetové stránky

Tejto forme kyberšikany sa nemôžu vyhnúť ani známe osobnosti a politici. Rôzne blogy a osobné stránky o svojích obetiach môže agresor vytvoriť prostredníctvom niektorej z veľa internetových stránok, ktoré tieto služby ponúkajú

zadarmo. Tiež je možné vytvoriť internetovú anketu, kde kladú veľa rôznych otázok o svojich obetiach. (Rogers, 2011)

3.3 Druhy kyberšikany

Tabuľka 3: Druhy kyberšikany

Rozhorčenie (Flaming)	Internetové diskusie pomocou elektronických správ, ktoré používajú agresívny a útočný jazyk.
Obťažovanie (Harassment)	Opakované posielanie útočných, urážlivých alebo nevyžiadaných správ.
Ohováranie (Denigration)	Rozširovanie ohovárania, drbov a klamstiev o niekom s cieľom poškodiť jeho povesť alebo vzťahy.
Predstieranie (Impresonation)	Posielanie materiálov a komentárov pod cudzím menom.
Prezradenie (Outing)	Rozprávanie cudzích tajomstiev a citlivých informácií bez súhlasu dotýčnych. (V angličtine termín outing mj. znamená i zámerné a verejné oznámenie niekoho homosexuálnu orientáciu bez súhlasu alebo proti vôle tejto osoby.)
Podvod (Trickery)	Presvedčenie obeti k prezradeniu tajomstva či citlivých informácií a následné zverejnenie na internete.
Vylúčenie (Exclusion)	Zámerné vylúčenie z online skupiny.
Kyberprenásledovanie (Cyberstalking)	Opakované a intenzívne obťažovanie a ponižovanie, ktoré zahŕňa vyhrážanie alebo zastráňovanie.

Zdroj: Rogers, 2011, s. 35

3.4 Stav kyberšikany v Českej republike

Prípady kyberšikany sa s rozvojom informačných a komunikačných technológií (ICT) taktiež častejšie objavujú i u nás. Ešte donedávna toto slovo na našom území nikto nepoznal. Dnes je známo o tomto fenoméne oveľa viac vrátane prvých výskumov na túto tému. V Čechách boli publikované v rokoch 2009 a 2010. Výskum Minimalizácia šikany v spolupráci s Mediaresearch a projekt E–Bezpečí patrili medzi najväčšie. Prvý z výskumov bol prevedený na reprezentatívnom vzorku žiakov vo veku 8 – 15 rokov v druhej polovici roku 2009. V rovnakej dobe sa uskutočnilo i druhé skúmanie, ktoré prebiehalo formou vyplňovania online dotazníkov a respondenti boli zo základných a stredných škôl. Metodológia obidvoch výskumov bola odlišná, preto je pomerne zložité jednotlivé dáta porovnať. Napriek tomu sa výsledky do určitej miery prekrývajú. (Rogers, 2011)

Rogers (2011) hovorí, že z výskumu Minimalizácia šikany vyplýva, že sa obeťami kyberšikany stalo v poslednom polroku 10 % detí. Naproti tomu výsledky E-Bezpečí hovoria o skoro polovici detí, ktoré mali niekedy problémy s kyberšikanou. Napriek tomu, že sa údaje zdajú byť odlišné, nebudú rozporuplné, keďže výskumy mapovali rozdielne časové údaje a výrazne sa od seba líšili i vzorkom respondentov. Ďalším zistením bolo, že v spôsobe ubližovania je najčastejšie zastúpený mobilný telefón, potom e-mail a diskusie či chat spoločne so sociálnymi sieťami. Dôležitým zistením bolo taktiež, že väčšina detí pojmu kyberšikana nerozumie a iba 18 % detí uviedlo, že im tento pojem bol vysvetlený v škole. Ďalších 11 % detí poznalo tento pojem z médií. Z tých, ktorí sa stali obeťami kyberšikany sa iba jedna tretina zdôverila rodičom a menej než 10 % by sa zdôverilo vyučujúcim. Ostatní sa zdôveria kamarátom, alebo si to nechajú pre seba a snažia sa to vyriešiť sami. Rovnako ako v prípade obetí kyberšikany sa líšia výsledky obidvoch výskumov i u útočníkov. V prvom prípade uviedlo zhruba 6 % detí, že v poslednom polroku využilo niektorý z prostriedkov kyberšikany. Naproti tomu výsledky druhého šetrenia hovoria o skoro tretine detí, ktoré si to skúsili. Rozdiel zase spočíva v inom časovom období, na ktorý sa tázatelia pýtali a v odlišnom vzorku respondentov. Medzi útočníkmi prevažujú chlapci nad dievčatami a zastúpenie útočníkov sa zase zvyšuje s vekom.

„Rozvoj kyberšikany logicky súvisí i s mediálnou a technickou vybavenosťou. Celkom 84% detí z tretej až deviatej triedy má mobilný telefón, u detí vo veku 14 – 15 rokov je to 96 %. S prístupom na internet je to podobné. Celkom 91 % detí z tretej až deviatej triedy má prístup na internet. V ôsmej a deviatej triede je to 98 % a pritom skoro dve tretiny ho majú priamo vo svojej izbe.

Ďalším významným zistením je to, že skoro v 80 % prípadoch kyberšikany pochádza útočník z rovnakej triedy, prípadne školy, ako jeho obeť. Iba v približne 20% prípadov je útočník obeti neznámy alebo nepochádza z rovnakej školy.

Výskumy potvrdujú taktiež to, že neexistujú zásadné rozdiely medzi kyberšikanou a šikanou. Kyberšikana je vlastne iná forma týrania (za použitia ICT) a často úzko súvisí s rozvojom šikany v triede. Určitý rozdiel je iba v tom, že kyberšikana viac závisí na veku, čo odpovedá i s vekom rastúca mediálna vybavenosť detí. Ďalší rozdiel je v počte zainteresovaných detí, a to útočníkov i svedkov. Práve technické prevedenie kyberútoku zvyšuje počet účastníkov zosmiešnenia alebo poníženia obeti (napr. verejné zneúčtenie pred stovkami divákov na sociálnej sieti). Obeť šikany sa často stáva obeťou kyberšikany a naopak.“ (Rogers, 2011, s. 13)

3.5 Obeť versus agresor

S kyberšikanou sa môže stretnúť ktokoľvek, kedykoľvek a kdekoľvek. Väčšinou trvá dlhšiu dobu, než sa odhalí nejaký problém či potenciálne nebezpečie. Môže sa šíriť veľmi rýchlo a dosiahnuť takých rozmerov, aké nie sú u ostatných foriem tohto javu mysliteľné. Agresorom slúži ako prostriedok ubližovania a špecifiká virtuálnej reality modifikujú charakter celého procesu, vrátane rolí agresora a obeti.

Vágnerová (2009) hovorí, že výskumy sa zhodujú v tom, že až 40% obetí kyberšikany sa nikdy nedozvie, kto ich šikanoval. Technicky zdatný anonymný agresor sa nemusí veľmi báť, že bude vypátraný. To mu dáva voľný priestor, aby svoje aktivity stupňoval a robil všetko, čo by si tvárou v tvár obeti často netrúfol. Jedným zo znakov virtuálneho prostredia je, že útočník nevidí bezprostrednú reakciu obeti, čo mu neľahčuje empatiu a možnosť si úplne uvedomiť dôsledky svojich činov.

„Agresorom je jedinec silný v informačných technológiách; môže to teda byť prakticky ktokoľvek.“ (Vágnerová, 2009, s. 94) To čo platí u fyzickej šikany, kde býva agresor väčšinou viditeľne silnejší, u kyberšikany nemusí byť tak.

Tie deti, ktoré sú na internete a mobilných telefónoch závislé, sú oveľa viac ohrozenejšie, aj keď agresorom i obeťou sa môže stať prakticky ktokoľvek. Stále i pri tomto druhu šikany väčšinou prevažujú útoky na jedincov so zníženou schopnosťou sa brániť, táto schopnosť však nezávisí na fyzickej a často ani sociálnej zdatnosti v prípade, že si agresor vyberá obeť náhodne a v kyberpriestore.

3.5.1 Nekonečné publikum

Internet, svet bez hraníc umožňuje prístup úplne každému, a na akúkoľvek stránku. Divákovi kyberšikany, ktorá sa odohráva na Slovensku, môže byť ktokoľvek na svete, pokiaľ má pripojenie na internet. Tento útok sa nemusí odohrávať opakovane; úplne stačí, keď agresor vyvesí zosmiešňujúce video obeti na internet iba raz. Stačí, keď si to ktokoľvek okopíruje a začne šíriť oveľa skôr, než to administrátor daného serveru stiahne. Dielo si potom žije svoj vlastný život.

Obete majú vo veľa prípadoch veľký strach z verejného poníženia, čo ich utrpenie znásobuje. To že šikanovanie obeti môžu vidieť tisíce ľudí, môže viesť ku skolabovaniu.

3.5.1.1 Príbeh 1.

„Dvanásťročný chlapec bol opakovane cieľom verbálnych i fyzických útokov niekoľkých svojich spolužiakov. Popichovanie postupom času prerástlo v zosmiešňovanie veľmi vulgárnymi výrazmi a opakované fyzické napadanie sa dialo, nie len v škole, ale i mimo ňu. Ich agresivita sa neustále stupňovala, agresori opakovane poškodeného slovne napadali, fackovali, bili, kopali po celom tele. Všetko vyvrcholilo tým, že jedného dňa cez prestávku chlapca v triede pripútali priehľadnou lepiacou páskou ku stoličke a vysypali na neho celý obsah z odpadkového koša. Všetko natáčali prostredníctvom mobilného telefónu. Chlapec si potom na záchode podrezal žily.

Našťastie sa ho podarilo zachrániť, ale s psychickými následkami sa stretáva doteraz.“ (Vágnerová, 2009, s.97)

3.5.1.2 Príbeh 2.

„Trináťročné dievča bolo dlhodobo obťažované svojími spolužiakmi, ale to nebolo nič oproti tomu, čo sa jej stalo jedného dňa. Priamo v triede ju chytilo niekoľko spolužiakov a predvádzali na nej, že ju znásilňujú. Všetko natáčali na mobilný telefón a veselo jej povedali úmysel video umiestniť na internet. Dievča sa psychicky zrútilo a dlhodobo sa liečilo na psychiatrickej klinike.“ (Vágnerová, 2009, s. 97)

3.6 Rozdiely v šikane a kyberšikane

Bežná šikana je založená na fyzickom stretnutí agresora a obeti, ktoré sa dá čiastočne predpovedať a niekedy je možné sa mu i vyhnúť. Pri kyberšikane môže agresor obeť prenasledovať kedykoľvek a kdekoľvek, tj. i v bezpečí domova, kde maximálne porušuje jej súkromie. Taktiež slúži na zvyšovanie tlaku, často doprevádza klasickú šikanu.

Pri kyberšikane sa neobjavujú priame znaky šikanovania, ktoré sú viditeľné, čo neľahčuje odhalenie školou, či rodičmi (stráta vreckového, desiaty, vecí, roztrhané, či špinavé oblečenie, zranenie atď.).

V procese fyzickej šikany, je každý útok jednorázový, čiže svojím spôsobom ukončená záležitosť. U kyberšikany, kde obeť dostane SMS, zosmiešňujúci e-mail, alebo odkaz na webové stránky, kde sú zverejnené urážky, ktoré jej boli adresované, jej môžu neustále pripomínať tú hrôzu. Tieto útoky sú teda neukončené, pôsobia trvalo (môže si ich viac krát prečítať). Nekončiaci, alebo stále sa vracajúci útok a pocit trvalého tlaku sprevádza obeť neustále. U webových stránok, ktoré šikanovaný nemôže zrušiť, alebo ich obsah vymazať to platí dvojnásobne. Pokiaľ ide o fyzický kontakt, obeť si väčšinou nepamätá každé slovo, avšak v prípade textových správ, e-mailov,

webových stránok si to, čo jej napísali šikanujúci, číta dookola. Napísané slová majú v každom prípade oveľa horší dopad na človeka, než slová hovorené.

3.7 Prevencia šikanovania pre deti a mládež

V prostredí internetu hrozí oveľa viac nebezpečia, než by si ktokoľvek myslel. Od rôznych nebezpečných praktík ako je cyberstalking, zneužitie vašich osobných údajov po zničenie softvéru vášho počítača vírusmi, či stretnutie s nebezpečnými jedincami, medzi ktorých nepochybne patria i pedofili. Základné pravidlo v kybernetickom priestore je nikde, nikdy neuvádzať osobné informácie, ktoré by mohol niekto zneužiť a nikomu neveriť, pokiaľ ho však osobne už dlhšie nepoznáte.

Opatrnosti nie je nikdy dosť

Neotvárať a nepreposielať e-maily, alebo správy na internete od osôb, ktoré nepoznáte. Tieto oznámenia môžu obsahovať škodlivý software, (spyware, vírusy apod.), alebo mať nevhodný obsah. Taktiež nereagovať na SMS a e-maily, ktoré vyzývajú k telefonickému hovoru. Väčšinou to sú informácie o výhre niečoho, kvôly ktorej máte niekoho kontaktovať, alebo prísť na určité miesto osobne.

Závisnosť na internete

Vágnerová (2009, s. 101) hovorí, že „virtuálny svet dokáže človeka vtiahnuť do deja tak, že je ochotný obetovať mu skoro všetko. A u detí to platí dvojnásobne. Venujte im preto zvýšenú pozornosť, zaujímajte sa o to, ako a s kým trávia voľný čas, umožnite im, aby si vybrali z čo najširšej škály aktivít, ktoré by im postupne mohli nahradiť výhradný záujem o zábavu pri počítači.“

Prevencia v internetovej komunikácii

Veľa serverov už dnes ponúka nastaviť filtrovanie obsahu prehliadača tzv. rodičovský zámok, ktorý blokuje stránky s nevhodným obsahom pre ich deti. Taktiež kontrolovanie výpisov telefonných hovorov, nastavenie limitu volania, navštívených webových stránok a blokovanie prémiových sms. Žiadne z týchto zabezpečení však

nezaručí, aby vaše dieťa do kontaktu s kyberšikanou nikdy neprišlo. Najdôležitejšou úlohou každého rodiča je pestovať v dieťati pocit dôvery, aby s ním hovorilo o všetkom, čo ho trápi.

Rozvoj sebadôvery

Vágnerová (2009) hovorí, učte svoje deti, aby o sebe premýšľali pozitívne. Je totiž neľahké šikanovať niekoho, kto si verí. Preto sa nebojte s dieťaťom nacvičovať, ako sa má chovať, ako má reagovať na provokácie útočníkov apod.

Pri nebezpečných situáciách úplne stačí, keď sa zameria na nácvik slova „pomoc“. Pokiaľ bude znieť ich hlas vážne presvedčivo, útočníka často nielen zaskočí a prekvapí, ale nakoniec i odradí od ďalších nebezpečných krokov.

Naučiť dieťa hovoriť NIE

Obetmi šikany sa väčšinou stávajú plaché deti s nedostatkom sebadôvery. Preto práve pre ne je nepochybne užitočný nácvik slova „nie“. Toto slovo má určitú silu, keď je vyslovené presvedčivo a sebavedome. Toto slovo by sa malo vysloviť v situáciách, keď ich niekto požiada, aby robili niečo, čo ich privádza do rozpakov, alebo im prináša nepríjemné pocity. Rodič v tomto cvičení vystupuje ako cudzí človek, ktorého návrhy má dieťa odmietať. (Tamtéž, 2009) Toto cvičenie má dieťa ochrániť nie len pred šikanou, ale i rôznymi nástrahami, ako môže byť únos, alebo pedofil.

3.7.1 Rady pre šikanovaných

Výborným spôsobom komunikácie a užitočným zdrojom informácií sú pre ľudstvo všetky moderné technológie. Vágnerová (2009, s. 97) hovorí, že „sami o sebe príčinou šikany nie sú. Je teda zbytočné dúfať, že keď naším potomkom zakážeme používať mobilné telefóny a internet, docielime tým jej zníženie. Deti si veľmi rýchlo nájdu iný spôsob šikany a jej prostriedky, ktoré použijú pre svoje obeti.“

Pri obťažovaní agresorom, je nutné:

- 1.) Vytlačiť, uložiť, alebo inak uschovať SMS, e-maily a webové stránky, ktoré agresor vytvoril.

- 2.) Skúsiť vypátrať, kto je agresorom (napríklad ak uvádza svoje osobné informácie na internete).
- 3.) Kontaktovať mobilného operátora alebo administrátora serveru, z ktorého agresor šikanuje (posieľa SMS, chatuje, odosieľa e-maily, vytvára webové stránky) a požiadať ho, aby agresorovi zakázal prístup. (Tamtéž, 2009)
- 4.) Nikdy nechatovať s neznámymi ľuďmi.
- 5.) Nikdy s nikým nezdieľať a nehovoriť nikomu svoje osobné údaje (PIN čísla, telefónne čísla, atď.).
- 6.) Nikdy si s nikým nedohovárať schôdzku, iba za prítomnosti dospelých je možné sa stretnúť.
- 7.) Nikdy si nemôžete byť istý s kým komunikujete.
- 8.) Nikdy nemôžete veriť ničomu, čo píše.
- 9.) Nikdy nikomu neposielať svoje fotky a videá.
- 10.) Nikomu nehovoriť svoje heslo a pri použití iného PC (v škole, u kamaráta) si byť istý, že sa neuložilo a nikto ho nevidel.
- 11.) Nepoužívať všade rovnaké heslo (napr. e-mail, facebook, spolužiaci).
- 12.) Povedať to dôveryhodnej osobe.
- 13.) Nečítať správy od agresora.
- 14.) Neodstraňovať správy ktoré môžu usvedčiť agresora.
- 15.) Neotvárať správu od niekoho, koho nepoznáte.
- 16.) Neodpovedať osobe, ktorá vás obťažuje.

3.7.2 Rady pre školy

- Rozvíjať školskú politiku, kde bude prijateľný internet a mobilný telefón.
- Nulová tolerancia k šikane v akejkoľvek forme.
- Uistiť deti a mládež aby vedeli, že v prípade výskytu šikany, bude vyšetrovaná citlivo a efektívne.
- Zaistiť, aby rodičia brali prípady šikany vážne.

3.7.3 Upozornenie pre rodičov

- Dávajte pozor ako a kedy deti využívajú internet.
- Buďte dôvtipný.
- Nainštalujte blokovanie alebo filtrovanie softwaru.
- Vzbudte v dieťati pocit, že sa Vám môže zdôveriť v prípade, že je šikanované.
- Určte čas, kedy môže byť Vaše dieťa na internete.
- *Urobte on-line rodinnú dohodu a to vrátane:*
 - Kde môžu byť deti on-line a to, čo tam môžu robiť.
 - Obmedzte im čas strávený on-line.
 - Čo majú robiť, keď je im niečo na internete nepríjemné.
 - Ako ochrániť svoje osobné údaje, zostať v interaktívnom prostredí v bezpečí a správať sa eticky a zodpovedne on-line.

3.8 História vzniku kyberšikany v USA

V roku 1990 sa veľa prípadov točí okolo študentského násillia páchaného medzi sebou, ktoré obvykle zahrňuje i zbrane. Školy uskutočnili veľa opatrení, aby zbrane a gangy zo škôl dostali preč. V 21. storočí školské násillie bere na seba nové a záľudnešie podoby. Nové technológie uľahčujú tyranom získať nový prístup ku svojim obetiam. Táto forma šikany sa nazýva kyberšikana.

Tento nový fenomén sa za krátku dobu stal veľkým problémom vo veľa krajinách. Sú kvôľ nej prijímané nové zákony a bezpečnostné opatrenia. Niektoré štáty zostavili špeciálne vyšetrovacie tímy určené pre boj s kyberšikanou (napr. Južná Korea, kde kyberšikana predstavuje vážny celospoločenský problém). Kyberšikana je v USA od roku 2006 federálnym zločinom.

Najznámejší videosever YouTube proti zverejňovaniu násillí bojuje, ale v silách administrátorov nie je odstraňovať všetky videa zobrazujúce deti či mládež, ktorá sa bije. Keď niekto na podobné video upozorní, býva ihneď odstranené. Podobne funguje i český Stream.cz, ale i sociálne siete.

Digitálna generácia

„Dnešní studenti sú veľmi technologicky kultivovaní. Priali kybernetickú technológiu a digitálne média ako životný štýl pre komunikáciu, kultúrnu prepojenosť, interaktívnosť a sociálne siete. V skutočnosti im ponúka posadnutosť na technológiách, táto generácia detí je obvyčajne prezentovaná ako „internetová generácia“, alebo „digitálna generácia“.“ (Myers, 2011)

3.9 Náznaky kyberšikany podľa austrálskej vlády

Austrálska vláda (2004) uvádza nasledujúce príznaky, na ktoré by sme si mali dať pozor u svojich detí;

- Trávi veľa času na počítači.
- Problémy so spaním, nočné mory.
- Pocity depresie alebo plače bez dôvodu.
- Zmeny nálad.
- Pocity nevoľnosti.
- Nevyhľadáva spoločnosť.
- Zhoršuje sa mu prospech v škole.

Práve prebieha fascinujúci čas v histórii. Deti majú také príležitosti k učeniu, ktoré pôvodne vypadali ako sci – fi. Veľa sa získalo z pokroku v technológiách, ale ten istý čas zároveň vytvára jedinečné výzvy. „Najdôležitejšiu vec, ktorú môžu dospelí urobiť, je viac sa orientovať v používaní ICT technológií a v spôsoboch a prostriedkoch, ktoré deti používajú ku komunikácii. Veľa učiteľov a rodičov, ktorí nevyrástli v kybernetickom svete, sa necítia pohodlne s nástrojmi, ktoré deti používajú. A to že vedie deti použitie technológie spôsobom, ktorý môže znížiť úctu, porozumnie a zodpovednosť. To je dopad novej formy šikany.“ KEITH, S., MARTIN, M.E. Cyber-Bullying: Creating a Culture of Respect in a Cyber world. [online]. 2012 [cit. 2012-01-01]. Dostupné z WWW:

<http://hermes.webster.edu/brownTim/Cyberbullying%20Project/cyber-bullying_creating_a_culture_of_respect_in_a_cyber_world.pdf>

Prenásledovanie prostredníctvom internetu, bolo nazvané kyberšikana a prilákalo väčšiu pozornosť vedcov a doktorov. Definované ako „úmyselné a opakované ublíženie cez elektronický text média“, tento negatívny zážitok nie len podkopáva slobodu mládeže používať a objavovať cenné on-line zdroje, ale taktiež môže mať za následok niektoré funkčné a fyzické následky.

Dospievajúci na prelome dvadsiateho prvého storočia vyrastajú vo svete internetu, kde blogy, sociálne siete a instant messaging súťažia tvárou v tvár telefonickej komunikácii ako dominantného prostriedku a metód, vďaka ktorým si osobná interakcia vybudovala svoje miesto. Okrem známych prínosov informácií v malíčku, zábavy a rýchlosti korešpondencie, účasť on-line je cenný nástroj pri výuke mladých ľudí a nie len ich. K formovaniu osobnosti taktiež prispievajú rôzne sociálne a emociálne schopnosti, ktoré sú nevyhnutné k úspešne vedenému životu.

Kyberpriestor napríklad ponúka miesto na učenie a zdokonaľovať schopnosť sebaovládania, ktoré súvisí s toleranciou a rešpektovaním názorov druhých ľudí, vyjadriť pocity zdravým a normatívnym spôsobom, kriticky myslenie a rozhodovať.

„Tieto schopnosti však nie je možné efektívne internalizovať v prípade, že štúdijné prostredie nevíta, alebo je neochotné akceptovať tých, ktorí sa bavia on-line. Ak je mládež nepríjemná, alebo nechce využívať všetky jeho pozitívne vlastnosti, budú im chýbať niektoré vývojové kvality, ktoré iní priatimi kyberpriestoru prirodzene získali. Napriek tomu drtivá väčšina mladých ľudí si rýchle získala náklonnosť k počítaču a internetu.“ HINDUJA,S. , PATCHIN,J. W. *cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization, Deviant Behavior* [online]. 2012 [cit.2012-01-01].

Dostupné

z WWW:

<<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01639620701457816>>

Malý, ale rastúci podiel detí sú vystavené interpersonálnemu násiliu, agresii, týraniu a obťažovaniu, nie nepriamo prostredníctvom spravodajstva a informačných

článkov, ale priamo, tým čo nazývame kyberšikana. Hlavnými prostriedkami, ktorý ju môžu spôsobiť sú osobný počítač a mobilný telefón. Prostredníctvom ktorých môže páchateľ posielat' škodlivé a ohováračske správy a obsah poškodeného šíriť tretím osobám, alebo na verejnom fóre či prostredí, kde je veľa ďalších on-line užívateľov. „Bolo spozorované, že sociálna zmena vždy poskytuje možnosti pre bezohľadné správanie sa, ktoré je charakteristické pre malý počet ľudí. Pomocou nových technológií, ktoré podporujú internet. Tým, ktorí sa nemôžu rýchlo prispôbovať hrozí nebezpečie od tých, ktorí môžu a budú nasadzovať technológiu ako zločinec zbraň.“ HINDUJA,S. , PATCHIN,J. W. *cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization, Deviant Behavior* [online]. 2012 [cit.2012-01-01]. Dostupné z WWW:

<<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01639620701457816>

Kyberšikana je nešťastný vedľajší produkt spoločenstva mládežníckej agresie a elektronickej komunikácie a jej rásť nám dáva dôvod k obavám.

PRAKTICKÁ ČASŤ

4. PRAKTICKÝ VÝSKUM

Téma skúmania

V rámci diplomovej práce bol uskutočnený kvantitatívny výskum s názvom Kyberšikana vo forme dotazníku, ktorý bol spracovaný pomocou portálu VyplnTo.cz.

4.1 Cieľ a hypotézy výskumu

Obečným cieľom skúmania bolo zistiť povedomie o kyberšikane a skúsenosť s ňou.

- Skúsenosti respondentov s kyberšikanou z pohľadu obetí i útočníkov.
- Ochota respondentov rozoberať osobné problémy s osobami, s ktorými sa zoznámili na internete.
- Zneužívanie osobných údajov, cudzieho hesla, alebo internetového účtu respondenta.
- Osobnú, alebo sprostredkovanú skúsenosť s kyberšikanou.

Hypotézy:

✓ Hypotéza č. 1

Kyberšikanu ako formu psychickej šikany pozná každý.

✓ Hypotéza č. 2

Užívatelia internetu sa v kyberpriestore správajú nezodpovedne a svoje citlivé osobné údaje zdieľajú s ostatnými užívateľmi internetu.

✓ **Hypotéza č. 3**

Virtuálna identita sa nestotožňuje vždy s reálnou. Nikto si nemôže byť istý, kto je na druhom konci pri komunikácii v kyberpriestore.

✓ **Hypotéza č. 4**

Kyberšikana sa objavuje bez ohľadu na pohlavie, vek a vzdelanie človeka.

✓ **Hypotéza č. 5**

Kyberšikana je nebezpečná.

4.2 Charakteristika výskumného vzorku

Dotazník bol realizovaný a vytvorený pomocou serveru VypInto.cz a to na tejto adrese: <http://www.vypInto.cz/realizovane-pruzkumy/18080/>

Vyplniť ho mohol úplne každý od 13. 11. 2011 do 11. 12. 2011. Výskumu sa zúčastnilo 118 respondentov a k dotazníku sa dostávali cez niekoľko serverov. Medzi hlavnými zistenými servermi boli Facebook.com, Search.seznam.cz, Google.cz, VypInto.cz atď. Dotazníku sa zúčastnili češi i Slováci, prostredníctvom odkazu na portále Facebook.com. Návratnosť¹ dotazníku bola 69,6% a priemerná doba vyplňovania trvala 3 minúty 28 sekúnd. Dotazník sa respondentovi zobrazil úplne celý na jeden krát. Tému šetrenia malo zistiť 25 otázok, priemerne bolo vyplnených 24,99 otázok.

¹ Návratnosť dotazníku je daná pomerom vyplnených a zobrazených dotazníkov. Jedná sa o orientačný údaj, ktorý nezahŕňa tých oslovených respondentov, ktorí ani nezobrazili úvodný text (neklikli na odkaz na dotazník).

4.3 Metodika výskumu

Výskum bol realizovaný pomocou kvantitatívneho dotazníku a hypotézy boli overované na jeho základe. Odpovedať na otázky mohli zúčastnení výberom jednej odpovede z niekoľkých možností: súhlasím, skôr súhlasím, neviem, skôr nesúhlasím a nesúhlasím. Pričom odpovede súhlasím a skôr súhlasím, boli brané ako „ano“ a nesúhlasím a skôr nesúhlasím ako „nie“. Týmito otázkami sa snažíme zistiť skúsenosť československej verejnosti s témou kyberšikany.

Dotazník zahŕňa tieto otázky:

1. Poskytujete svoje osobné údaje ostatným užívateľom internetu?
2. Vystavujete svoje osobné fotky na sociálnych sieťach?
3. Vždy viete s kým si na internete píšete?
4. Hovoríte o svojích problémoch s ľuďmi ktorých nepoznáte?
5. Máte medzi "internetovými" kamarátmi niekoho, koho ste nikdy osobne nevideli?
6. Zneužil niekedy niekto Vaše osobné údaje?
7. Rozoslal o Vás už niekedy niekto Vaším známym SMS, v ktorej Vás ohováral?
8. Dal o Vás už niekedy niekto správu na Facebook, v ktorej Vás zosmiešňoval?
9. Použil už niekedy niekto Vašu fotku/video na internete bez Vášho vedomia?
10. Vytvoril Vám niekedy niekto bez Vášho vedomia internetový profil/blog alebo webovú stránku?
11. Vytvoril/a ste Vy sám/sama internetový profil/blog/webovú stránku niekomu bez jeho vedomia?
12. Schovával ste sa niekedy pri komunikácii na internete za cudziu identitu?
13. Viete čo znamená kyberšikana?
14. Stali ste sa niekedy obeťou kyberšikany, alebo pokusu o kyberšikanu?
15. Kyberšikanoval/a ste niekedy niekoho?
16. Poznáte niekoho, kto sa stal obeťou kyberšikany?

17. Je podľa Vás kyberšikana nebezpečná?
18. Je podľa Vás fyzická šikana horšia, než kyberšikana?
19. Vydieral ste niekedy niekoho pomocou SMS?
20. Uťahoval ste si niekedy z niekoho prostredníctvom SMS?
21. Prihlásil ste sa po zistení hesla niekoho iného na jeho stránku/profil/blog?
22. Vydával ste sa niekedy pod cudzím telefónnym číslom za niekoho iného?

Následujúce otázky mali zistiť základné informácie o respondentoch:

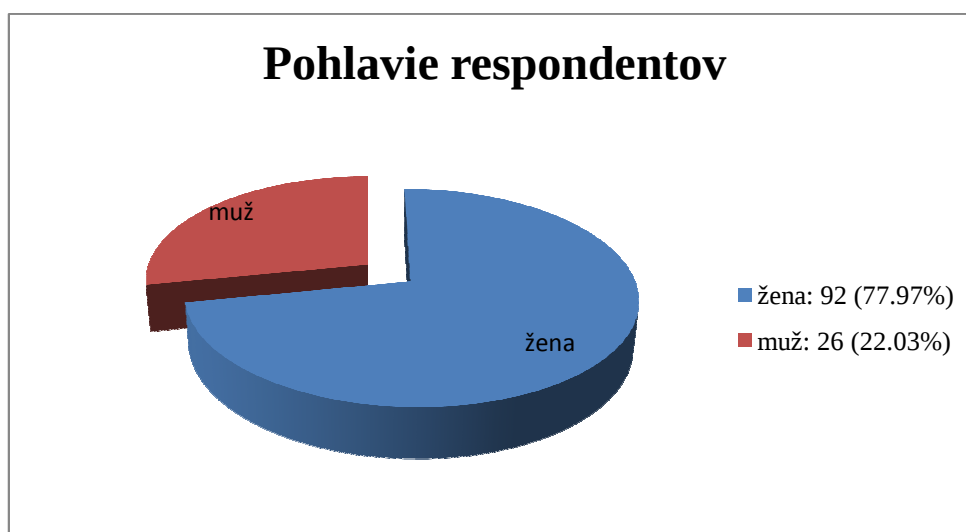
23. Váš vek?
24. Ste muž/žena?
25. Vaše vzdelanie?

4.4 Interpretácia údajov

Pohlavie respondentov

Dotazník vyplnilo 92 žien a 26 mužov. Odpoveď na otázku č. 24.: „Ste muž/žena?“, popisuje graf č. 1. Respondent musel označiť jednu z dvoch možností *muž*, alebo *žena*.

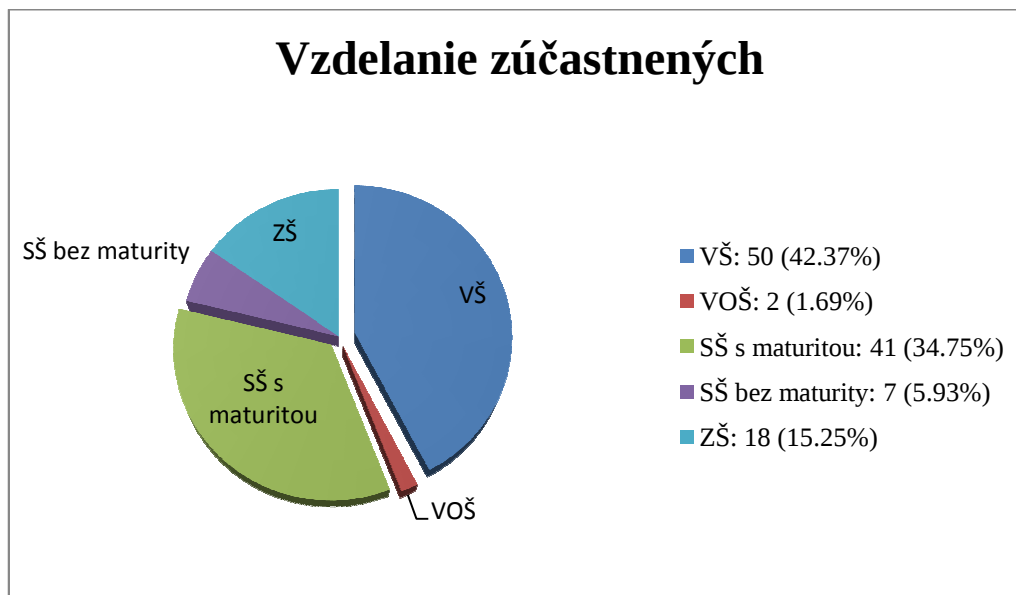
Graf 1: Pohlavie respondentov

Vzdelanie zúčastnených osôb, ktorí vyplnili dotazník

Podľa výsledného grafu vzdelania zúčastnených môžeme konštatovať, že najpočetnejšou skupinou zúčastnených boli vzdelaní ľudia s počtom 50 s vysokoškolským vzdelaním a 41 so stredoškolským vzdelaním s maturitou. U skupiny so základným a stredoškolským vzdelaním podľa veku respondentov počítame s označením súčasného vzdelania, nie najvyššieho dosiahnutého vzdelania, pretože sú stále študujúci. Graf č. 2. bližšie vypovedá o nameraných hodnotách otázky číslo 25. „Vaše vzdelanie?“. Zúčastnení mali na výber z možností VŠ – vysoká škola, VOŠ – vyššia odborná škola, SŠ s maturitou - stredná škola s maturitou, SŠ bez maturity – stredná škola bez maturity a ZŠ – základná škola.

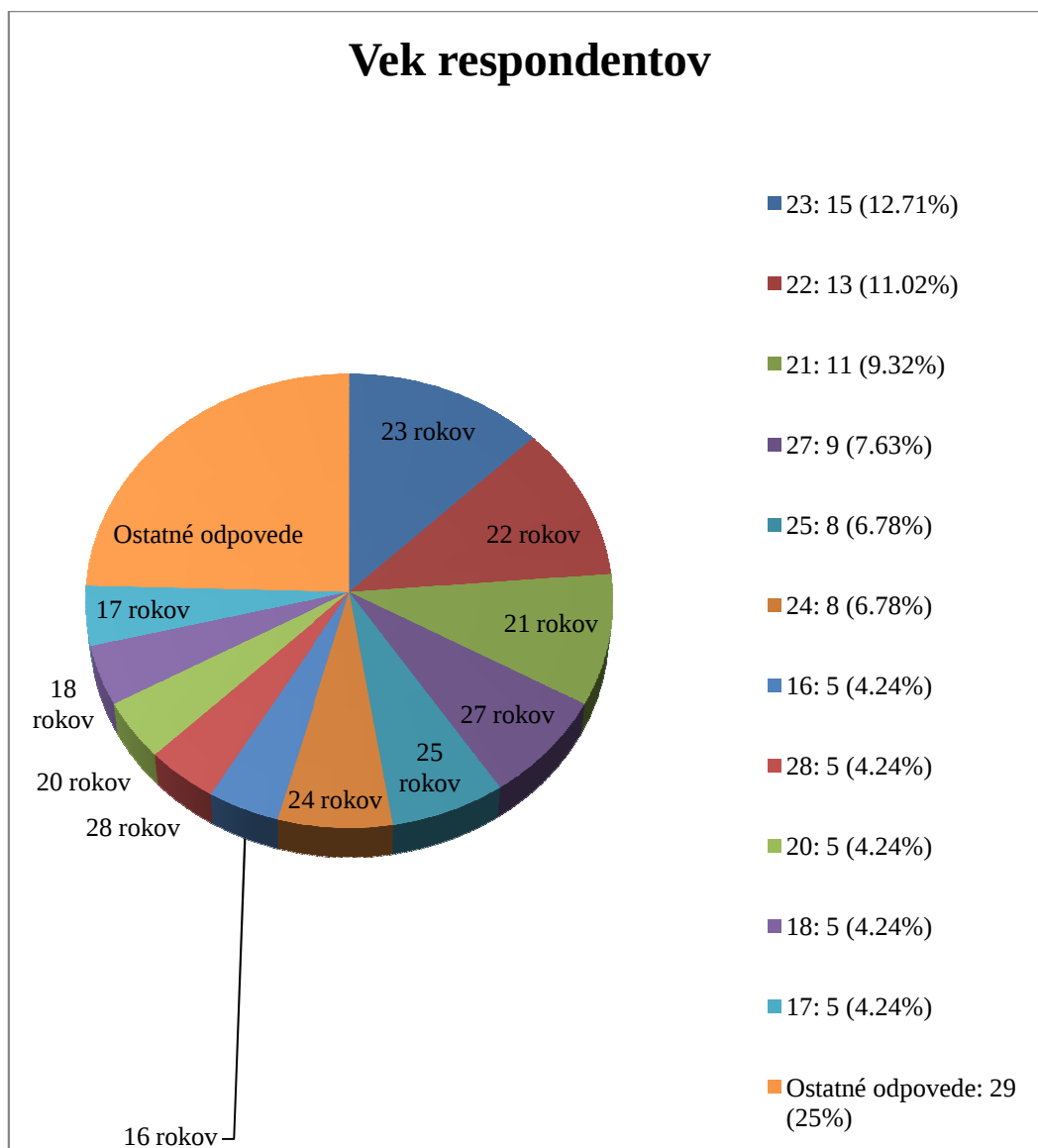
Graf 2: Vzdelanie zúčastnených

Vek respondentov

Na otázku č. 23. „Váš Vek?“, mali zúčastnení výskumu napísať číslo do prázdnej tabuľky. Najmladší respondent mal 12 rokov a najstarší 47. Priemerný vek respondentov bol 23,3 rokov. Graf č. 3. Ukazuje, že najpočetnejšou skupinou zúčastnených, ktorí vyplnili dotazník boli od 21 do 23 rokov s hodnotami 23 rokov pätnásť osôb, 22 rokov trinásť osôb a 21 rokov jedenásť osôb. Medzi ostatné odpovede sú zahrnuté tieto hodnoty, ktoré ukazujú vek zúčastnených respondentov 29, 19, 26, 30, 47, 45, 14, 32, 36, 35, 13, 46, 12, 15, 34, 31.

Graf 3: Vek respondentov

Vyhodnotenie odpovedí respondentov

Otázku č. 1. zobrazuje graf č. 7. *Poskytujete svoje osobné údaje ostatným užívateľom internetu?* Odpovedalo 58,47% *nesúhlasím*, alebo *skôr nesúhlasím* a 37,29% *skôr súhlasím*, či *súhlasím*. Odpoveď *neviem* označilo 4,24%.

Poskytovanie osobných údajov neznámym ľuďom je veľmi rizikové, pretože tieto citlivé údaje môžu byť veľmi ľahko zneužívané. Medzi rizikové osobné údaje bývajú zahrňované napr.:

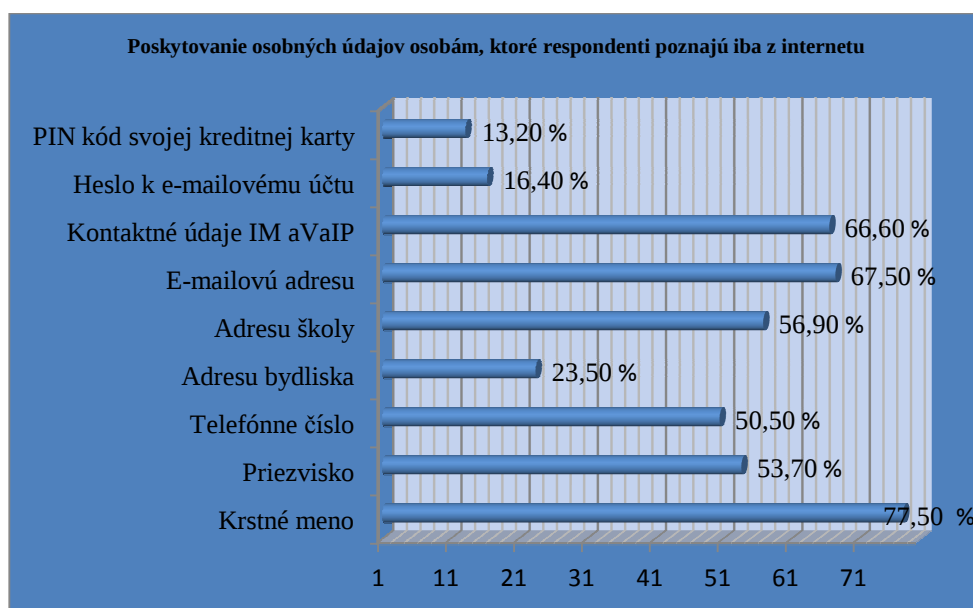
- údaje, na základe ktorých môže byť človek sledovaný v reálnom živote (napr. adresa bydliska)
- údaje, ktoré vytvorí medzi obeťou a útočníkom komunikačný kanál (napr. telefónne číslo)
- údaje, ktoré útočníkovi umožňujú prístup k cudziemu účtu (napr. PIN kód kreditnej karty, heslo k e-mailovému účtu) KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Nebezpečí elektronické komunikace*[online]2012.[cit.2012-02-04]. Dostupné na WWW:
<<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/247/22/lang,czech/>>

Výskum portálu E-bezpečí a centra PRVOK (prevencia rizikovej virtuálnej komunikácie) 2009 prebiehal od 1.9. do 30.11.2009, zúčastnilo sa ho 1925 prevažne žiakov základných a stredných škôl z celej Českej republiky. Zúčastnení žiaci najčastejšie pri internetovej komunikácii hovoria krstné meno (77,5%), e-mailovú adresu (67,5%) a kontaktné údaje IM² alebo VaIP³ (66,6%). Naopak sú najviac opatrní na citlivé osobné údaje. Heslo k e-mailovému účtu povie internetovým kamarátom 16,40% a PIN kód svojej kreditnej karty 13,20% zúčastnených žiakov. Popisované údaje zobrazuje graf č. 4.

² **Instant messenger (IM)** je internetová služba umožňujúca svojim užívateľom sledovať, ktorí ich kamaráti sú práve pripojení, a podľa potreby im posilať správy, chatovať, preposilať súbory medzi užívateľmi atď. a to v reálnom čase (a v tom je rozdiel medzi IM a e-mailom).

³ **Voice over Internet Protocol (VoIP)** je technológia umožňujúca prenos digitálneho hlasu úprostredníctvom počítačovej siete alebo iného média vhodného pre IP. Využíva sa pre telefonovanie prostredníctvom internetu, intranetu alebo akéhokoľvek iného datového spojenia.

Graf 4: Poskytovanie osobných údajov osobám, ktoré respondenti poznajú iba z internetu

Zdroj: KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Nebezpečí elektronické komunikace*. [online] 2012. [cit. 2012-02-04]. Dostupné na WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/247/22/lang.czech/>>

N = 1920 celkový počet respondentov

Ďalšie otázky z dotazníku zisťujúce situáciu osobnej komunikácie pomocou nových technicko – komunikačných prostriedkov.

Otázka č. 2. *Vystavujete svoje osobné fotky na sociálnych sieťach?* Súhlasím odpovedalo 40 osôb, skôr súhlasím 47 osôb, čo je dokopy áno 73,73%. Skôr nesúhlasím 10 osôb, nesúhlasím 19 osôb, čiže nie 24,57% a odpoveď neviem označili dvaja respondenti (1,69%).

Č. 3. *Vždy viete s kým si na internete píšete?* Väčšina zúčastnených vždy vie s kým si na internete píše 52 (44,07%) ľudí súhlasí a 40 (33,9%) skôr súhlasí. Odpoveď neviem označilo 8 (6,78%) respondentov, nesúhlasím 6 (5,08%) osôb a skôr nesúhlasím 12 (10,17%).

Na otázku č. 4. *Hovoríte o svojích problémoch s ľuďmi ktorých nepoznáte?* Zo zúčastnených respondentov s ľuďmi, ktorých nepoznajú hovorí o svojích

problémoch 9,32% a nehovorí 88,14%. Odpoveď neviem označili traja zúčastnení (2,54%).

Č. 5. *Máte medzi "internetovými" kamarátmi niekoho, koho ste nikdy osobne nevideli?* S týmto tvrdením nesúhlasí 65 a skôr nesúhlasí 8 osôb, čiže túto skutočnosť popiera 61,86%. Súhlasí, či skôr súhlasí 36,44%. Nevie označili dvaja zúčastnení, čo je (1,69%). V súčasnosti i kamarátov rozdeľujeme na skutočných a internetových. Internetové priateľstvá bývajú väčšinou krátke, povrchné a nereálne.

Zneužívanie osobných údajov, cudzieho hesla, alebo internetového účtu respondentov mali zistiť nasledujúce otázky:

Č. 6. *Zneužil niekedy niekto Vaše osobné údaje?* S týmto tvrdením súhlasí 11 osôb a 5 skôr súhlasí. Áno = 13,56 %. Odpoveď nesúhlasím označilo 65 (55,08%) a skôr nesúhlasím 7 (5,03%). Nie = 61,01%. Nevedelo 30 (25,42%) osôb.

Č. 21. *Prihlásil ste sa po zistení hesla niekoho iného na jeho stránku/profil/blog?* Súhlasí 29, skôr súhlasí 17 respondentov, čiže dokopy 38,99%. Nesúhlasí 58 a skôr nesúhlasí 9 zúčastnených respondentov, čo je spolu 56,78%. Nevie označilo ako odpoveď na túto otázku 5 (4,24%) osôb.

Osobnú, alebo sprostredkovanú skúsenosť s kyberšikanou s pohľadu obetí i útočníkov zisťovali otázky typu:

Č. 7. *Rozoslal o Vás už niekedy niekto Vaším známym SMS, v ktorej Vás ohováral?* Áno = 12,71%, z toho súhlasím 8 (6,78%) a skôr súhlasím 7 (5,93%). Nesúhlasí 60 (50,85%) respondentov a skôr nesúhlasí 10 (8,47%), dohromady je to 59,32%. Nevie 33 osôb (27,97%).

Č. 8. *Dal o Vás už niekedy niekto správu na Facebook, v ktorej Vás zosmiešňoval?* Súhlasí 10 a skôr súhlasí 6 osôb (13,68%). S týmto tvrdením nesúhlasí 72 (61,54%) a skôr nesúhlasí 13 (11,11%). Nie celkom 72,65%. Odpoveď neviem malo 16 (13,68%) respondentov.

Č. 9. *Použil už niekedy niekto Vašu fotku/video na internete bez Vášho vedomia?* So zneužitím fotky, alebo videa na internete sa už stretlo 34,74% respondentov a nemá s tým skúsenosť 45,76%. Nevie o zneužití fotky, či videa 23 osôb (19,49%).

Č. 10. *Vytvoril Vám niekedy niekto bez Vášho vedomia internetový profil/blog alebo webovú stránku?* Celkom 5 (4,23%) osôb sa stretlo s tým, že im niekto bez ich vedomia vytvoril internetový profil alebo blog, či webovú stránku. S týmto tvrdením nesúhlasí 84,75% respondentov a 11,02% označila odpoveď neviem.

Č. 11. *Vytvoril/a ste Vy sám/sama internetový profil/blog/webovú stránku niekomu bez jeho vedomia?* Iba štyria (3,38%) respondenti odpovedali súhlasím a skôr súhlasím. Nesúhlasí s tým 111 osôb (94,06%). Odpoveďou neviem odpovedali 3 zúčastnení (2,54%).

Č. 12. *Schovával ste sa niekedy pri komunikácii na internete za cudziu identitu?* Túto hypotézu potvrdilo celkom 36,44% a vyvrátilo 59,32% zo zúčastnených.

Č. 13. *Viete čo znamená kyberšikana?* Áno 88,98; Nie 5,09%. Bližšie výsledky zobrazuje graf č.6.

Č. 14. *Stali ste sa niekedy obeťou kyberšikany, alebo pokusu o kyberšikanu?* Obeťou kyberšikany sa stalo celkom 8 osôb, čo je 6,78% zo zúčastnených respondentov. Túto možnosť zapiera 94 respondentov 79,66%. S odpoveďou neviem sa zžilo 16 ľudí (13,56%).

Č. 15. *Kyberšikanoval/a ste niekedy niekoho?* Kyberšikanovalo a priznalo sa k tomu 9 osôb (7,63%), 102 (86,44%) zúčastnených respondentov túto možnosť popiera a nie je si toho vedomých celkom 5,93%.

Č. 16. *Poznáte niekoho, kto sa stal obeťou kyberšikany?* Obeť kyberšikany pozná 29,66% respondentov a nepozná 50,85%. Nevieť odpovedalo 19,49%.

Č. 17. *Je podľa Vás kyberšikana nebezpečná?* Áno 89,83%; Nie 4,24%. Graf číslo 9. Zobrazuje odpovede na túto otázku.

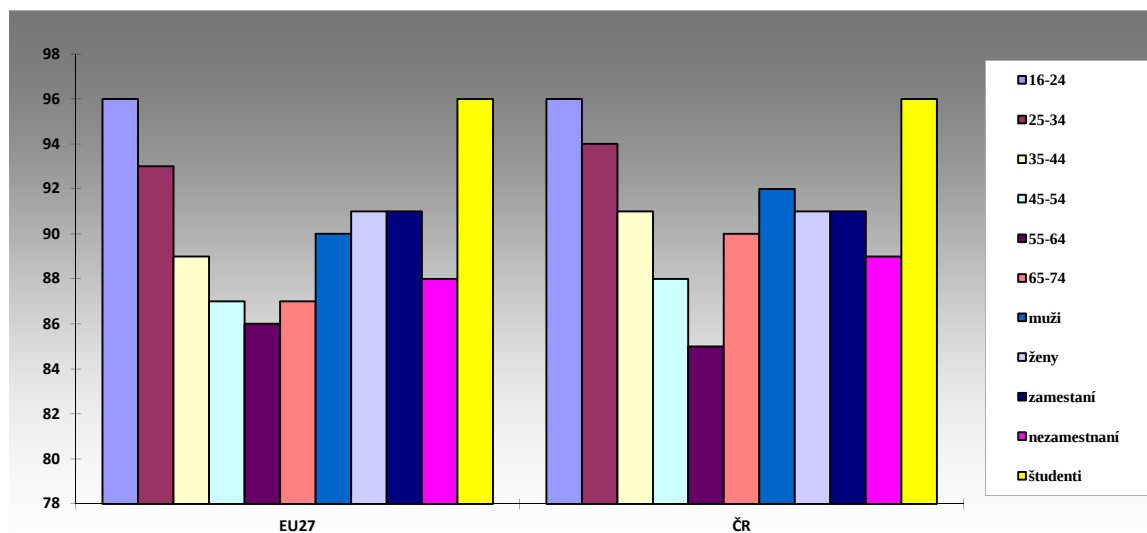
Č. 18. *Je podľa Vás fyzická šikana horšia, než kyberšikana?* Fyzickú šikanu považuje za horšiu 55 osôb (46,61%) a kyberšikanu 31 osôb (26,27%). Nevieť odpovedalo celkom 32 osôb (27,12%).

Č. 19. *Vydieral ste niekedy niekoho pomocou SMS?* Celkom 6 respondentov (5,08%) niekoho vydieralo pomocou SMS, ale 111 nikdy nepoužilo SMS na vydieranie (94,06%) . Iba jeden respondent odpovedal neviem.

Č. 20. *Uťahoval ste si niekedy z niekoho prostredníctvom SMS?* Túto formu „zábavy“ už vyskúšalo 36 osôb (29,79%) a nikdy nepraktikovalo 75 zúčastnených respondentov, čo je 63,56%. Nevieť označilo 7 respondentov (5,93%).

Č. 22. *Vydával ste sa niekedy pod cudzím telefónnym číslom za niekoho iného?* S touto praktikou má skúsenosť 17 osôb zúčastnených dotazníku (14,4%) a nemá skúsenosť 97 (82,2%) respondentov. Nie sú si isté 4 osoby (3,39%).

Graf 5: Užívatelia internetu a komunikácie cez internet, 2009 (údaje v percentách)
(% užívateľov internetu v danej socio-demografickej skupine)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Internet a komunikace* .[online]2012.[cit.2012-02-04]. Dostupné na WWW: < http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/internet_a_komunikace>

Údaje pochádzajú z celoevrópskeho šetrenia *Community survey on ICT usage in households and by individuals*, ktoré je každoročne koordinované Európskym štatistickým úradom (Eurostatom). Úplne najrozšírenejšiou skupinou v EU a ČR využívajúcou internet je mládež s 96% od 16 do 24 rokov, hneď za nimi sú mladí ľudia 25-34 rokov z EU s 93% a z ČR s 94%. No ale ani dôchdcovia nie sú veľmi pozadu s 87% v EU a 90% v ČR. Podľa pohlavia muži s 90% v EU a 92% v ČR a ženy s 91% i v EU i ČR. Podľa zamestnania sú najviac využívanou skupinou internetu študenti s 96% i v EU i v ČR, potom zamestnaní s 91% i v EU i v ČR a nezamestnaní s 88% v EU a 89% v ČR. V týchto hodnotách Česká republika prevyšuje celoeurópsky priemer v používaní internetu a komunikácií prostredníctvom internetu.

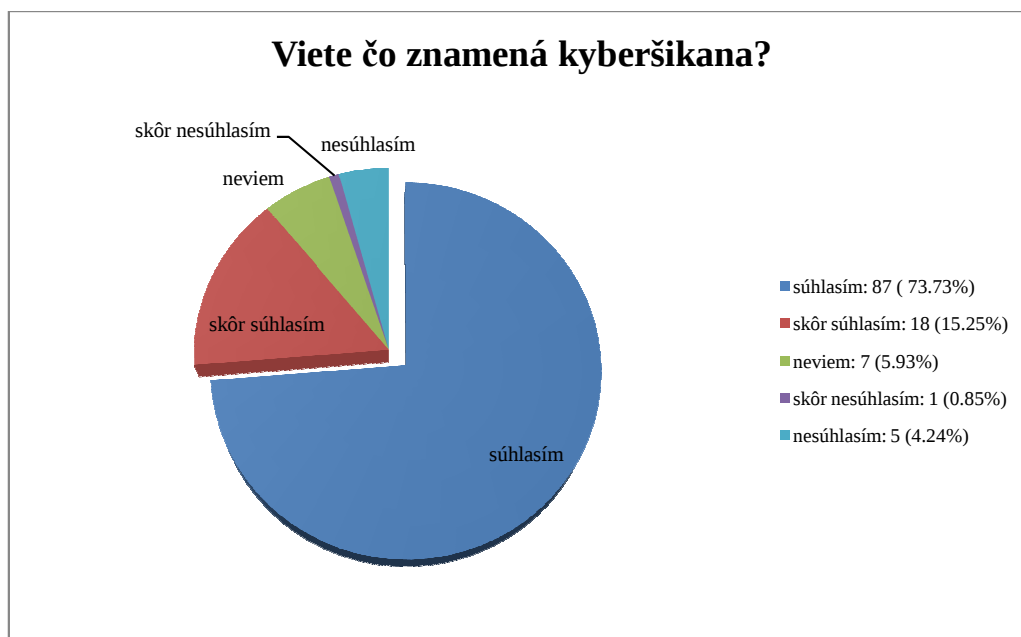
4.5 Overovanie hypotéz

Hypotéza č. 1

Kyberšikanu ako formu psychickej šikany pozná každý.

Na otázku č. 13. *Viete čo znamená kyberšikana?* Odpovedalo 105 (88,98%) respondentov súhlasím, alebo skôr súhlasím. Nesúhlasím, alebo skôr nesúhlasím 6 respondentov (5,09%) a odpoveď neviem označilo 7 respondentov (5,93%).

Graf 6: Viete čo znamená kyberšikana?

✓ **Táto hypotéza sa potvrdila**

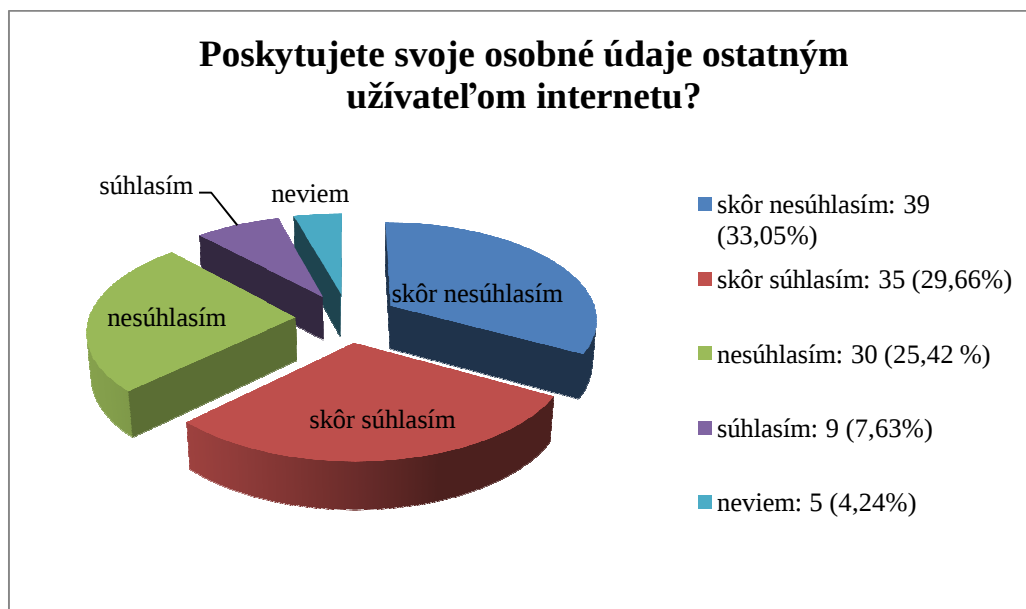
Hypotéza č. 2

Užívatelia internetu sa v kyberpriestore správajú nezodpovedne a svoje citlivé osobné údaje zdieľajú s ostatnými užívateľmi internetu.

Otázku č. 1. *Poskytujete svoje osobné údaje ostatným užívateľom internetu?*, zobrazuje nasledujúci graf č. 7. Celkom 44 zo zúčastnených osôb poskytuje svoje osobné údaje ostatným užívateľom internetu, ktorých osobne nepoznajú. Dohromady 37,29% respondentov odpovedalo skôr súhlasím, alebo súhlasím. Odpoveď

nesúhlasím označilo 30 ľudí (25,42%) a skôr nesúhlasím 39 (33,05%). Nevieť odpovedalo 5 respondentov (4,24%).

Graf 7: Poskytujete svoje osobné údaje ostatným užívateľom internetu?

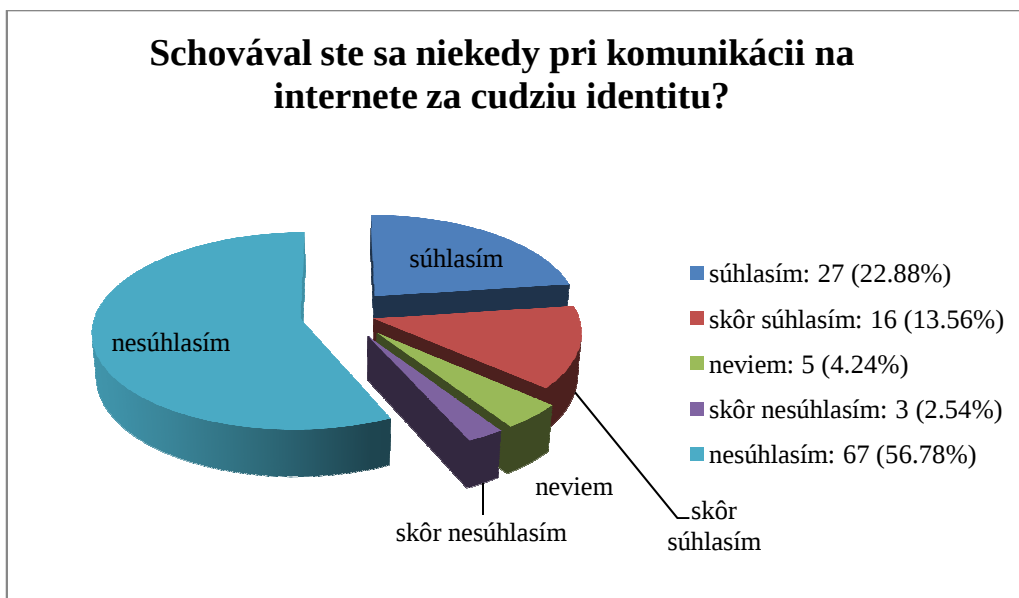
✓ Táto hypotéza sa potvrdila

Hypotéza č. 3

Virtuálna identita sa vždy nestotožňuje s reálnou. Nikto si nemôže byť istý, kto je na druhom konci pri komunikácii v kyberpriestore.

Na otázku č. 12. *Schovával ste sa niekedy pri komunikácii na internete za cudziu identitu?* Odpovedalo 27 ľudí súhlasím, 16 skôr súhlasím, čiže dokopy áno tvorí 36,44%. Odpoveď nesúhlasím označilo 67 respondentov a skôr nesúhlasím 3, čo je dohromady 59,32% a odpoveď neviem použilo 5 ľudí. Graf číslo osem zobrazuje dosiahnuté výsledky.

Graf 8: Schovával ste sa niekedy pri komunikácii na internete za cudziu identitu?

✓ Táto hypotéza sa potvrdila

Hypotéza č. 4

Kyberšikana sa objavuje bez ohľadu na pohlavie, vek a vzdelanie človeka.

Tabuľka 4: Základné údaje o respondentoch, ktorí niekoho kyberšikanovali

Pohlavie	Vek	Vzdelanie
Žena	27	VŠ
Žena	16	ZŠ
Žena	30	VŠ
Muž	21	SŠ s maturitou
Žena	14	ZŠ
Žena	16	ZŠ
Muž	19	ZŠ
Muž	27	VŠ
Žena	28	VŠ

Tabuľka č. 5: Základné údaje o respondentoch, ktorí sa stali obeťou kyberšikany

Pohlavie	Vek	Vzdelanie
Žena	27	VŠ
Žena	29	VŠ
Žena	47	VŠ
Žena	12	ZŠ
Žena	19	SŠ s maturitou
Žena	23	VŠ
Žena	24	VŠ
Žena	22	SŠ s maturitou

Zo 118 respondentov ich deväť kyberšikanovalo a osem bolo kyberšikanovaných, iba jedna žena (27 rokov, VŠ) z dotazovaných bola i kyberšikanovaná a zároveň niekoho kyberšikanovala.

- S kyberšikanou má najväčšie problémy mladá generácia do 30 rokov.
- Prevažná väčšina zo zúčastnených respondentov splňuje vekovú hranicu. Iba trinásť zo zúčastnených výskumu malo 30 a viac rokov.

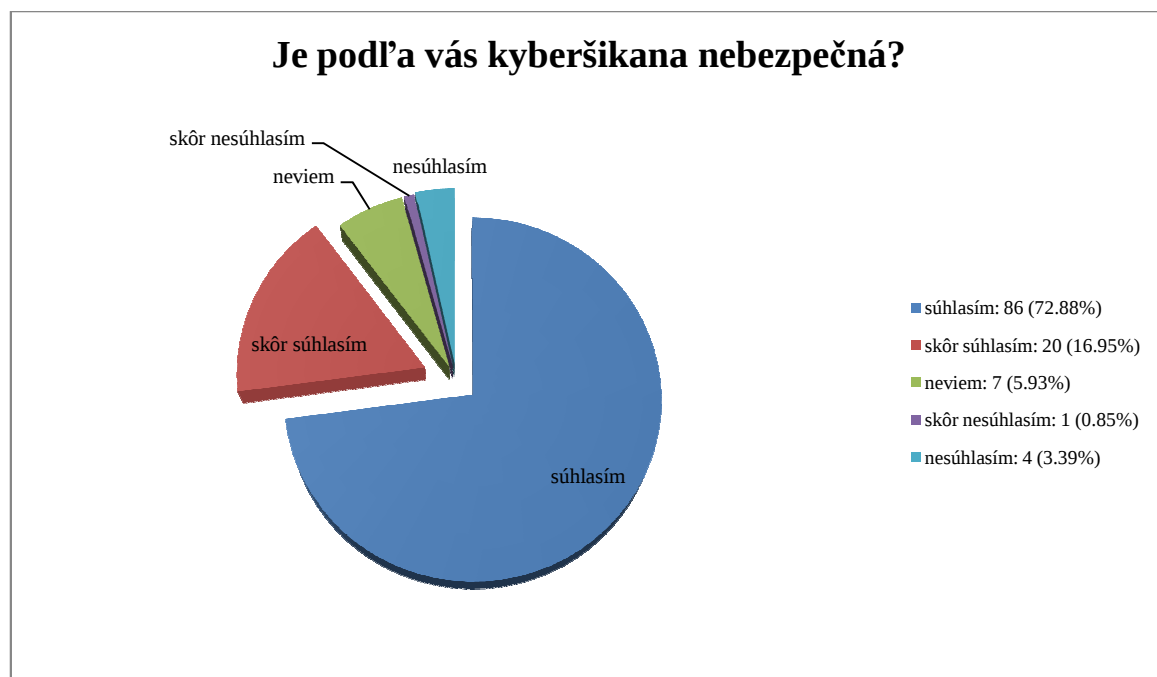
✓ **Táto hypotéza sa potvrdila.**

Hypotéza č. 5

Kyberšikana je nebezpečná.

Na otázku č. 17. *Je podľa vás kyberšikana nebezpečná?* Odpoveď súhlasím označilo 86 respondentov a skôr súhlasím 20. Celkom 89,83%. Odpoveď nesúhlasím a skôr nesúhlasím 5 osôb, čo je 4,24% a neviem 7 osôb (5,93%).

Graf 9 : Je podľa vás kyberšikana nebezpečná?

✓ Táto hypotéza sa potvrdila

4.6 Zhrnutie a doporučenie

Získané data ukazujú, že v prostredí v ktorom žijeme, ešte nie všetci poznajú pojem kyberšikana. Zo 118 zúčastnených respondentov 7 odpovedalo neviem, 1 skôr nesúhlasím a 5 nesúhlasím na otázku; „Viete čo znamená kyberšikana?“.

Tabuľka 6: Základné údaje o respondentoch, ktorí označili odpoveď „neviem“

Pohlavie	Vek	Vzdelanie
Muž	22	SŠ s maturitou
Žena	16	ZŠ
Muž	27	VŠ
Muž	21	SŠ s maturitou
Žena	25	VŠ
Muž	28	SŠ s maturitou
Muž	23	VŠ

Tabuľka 7: Základné údaje o respondentoch s odpoveďou „nesúhlasím“

Pohlavie	Vek	Vzdelanie
Žena	17	ZŠ
Žena	23	VŠ
Žena	26	SŠ s maturitou
Žena	27	VŠ
Žena	27	VŠ

Tabuľka 8: Základné údaje o respondentovi s odpoveďou „skôr nesúhlasím“

Pohlavie	Vek	Vzdelanie
Žena	47	SŠ bez maturity

Z týchto údajov nemôžeme určiť čo podmienilo neznalosť o výskumnej téme, pretože sa v nej zúčastňujú rôzne vekové skupiny, muži i ženy s rôznym vzdelaním. Predpokladom o neznalosti je nesledovanie médií a nepriblíženie témy v školských zariadeniach.

Medzi najzaujímavejšie výsledky výskumu patria určite nasledujúce odpovede ženy, ktorá sa vo výskume osvedčila ako obeť a zároveň agresor kyberšikany.

Tabuľka 9: Otázky a odpovede ženy (27rokov, VŠ), ktorá sa ukázala ako najrizikovejšia v skúmanej téme

Otázka	Odpoveď
1. Poskytujete svoje osobné údaje ostatným užívateľom internetu?	súhlasím
2. Vystavujete svoje osobné fotky na sociálnych sieťach?	súhlasím
3. Vždy viete s kým si na internete píšete?	skôr nesúhlasím
4. Hovoríte o svojích problémoch s ľuďmi ktorých nepoznáte?	skôr nesúhlasím
5. Máte medzi "internetovými" kamarátmi niekoho, koho ste nikdy osobne nevideli?	súhlasím
6. Zneužil niekedy niekto Vaše osobné údaje?	súhlasím

7. Rozoslal o Vás už niekedy niekto vašim známym SMS, v ktorej vás ohováral?	súhlasím
8. Dal o Vás už niekedy niekto správu na Facebook, v ktorej vás zosmiešňoval?	súhlasím
9. Použil už niekedy niekto Vašu fotku/video na internete bez Vášho vedomia?	súhlasím
10. Vytvoril Vám niekedy niekto bez Vášho vedomia internetový profil/blog alebo webovú stránku?	skôr nesúhlasím
11. Vytvoril/a ste Vy sám/sama internetový profil/blog/webovú stránku niekomu bez jeho vedomia?	súhlasím
12. Schovával ste sa niekedy pri komunikácii na internete za cudziu identitu?	súhlasím
13. Viete čo znamená kyberšikana?	súhlasím
14. Stali ste sa niekedy obeťou kyberšikany, alebo pokusu o kyberšikanu?	súhlasím
15. Kyberšikanoval/a ste niekedy niekoho?	súhlasím
16. Poznáte niekoho, kto sa stal obeťou kyberšikany?	súhlasím
17. Je podľa Vás kyberšikana nebezpečná?	súhlasím
18. Je podľa Vás fyzická šikana horšia, než kyberšikana?	súhlasím
19. Vydieral ste niekedy niekoho pomocou SMS?	súhlasím
20. Uťahoval ste si niekedy z niekoho prostredníctvom SMS?	súhlasím

21. Prihlásil ste sa po zistení hesla niekoho iného na jeho stránku/profil/blog?	súhlasím
22. Vydával ste sa niekedy pod cudzím telefónnym číslom za niekoho iného?	súhlasím

Medzi najohrozenejšie sociálne skupiny patria nepochybne deti a mládež, ktoré sa ešte nevedia samé brániť pred útočníkom.

Tri základné pravidlá pre deti a mládež;

1. STOP nekomunikovať s agresorom!
2. BLOCK zameziť mu prístup!
3. TALK čokoľvek podozrivého oznámiť dospelým! (Vágnerová, 2009).

„Internetové stránky www.e-bezpečí.cz, www.internethotline.cz vznikli za podpory Polície Českej republiky a priamo na týchto portáloch sa môžu mládí ľudia dovolať pomoci, keď sa stanú obeťami kyberšikany“. (Demčáková, 2010, s. 55) Ďalšími užitočnými internetovými stránkami sú www.pomoconline.cz; www.saferinternet.cz a veľa ďalších.

Podrobnejšie rady pre kyberšikanovaných popisuje oddiel 3.7.1 Rady pre šikanovaných, 3.7.2. Rady pre školy a 3.7.3 Upozornenie pre rodičov.

Medzi najdôležitejšie v bezpečnom svete internetu nepochybne patrí dodržiavanie netikety.

Netiketa - Všeobecný rámec správania sa v internetovom svete vymedzuje tzv. netiketa. Pojmom netiketa býva označovaná sada doporučení pre slušné správanie sa v internetovom svete. Slovo netiketa je odvodené z anglického net (= sieť; častá skratka pre internet) a slova etiketa.

I v internetovom prostredí je adresátom správy vždy človek a mali by sme na ňho brať ohľad. Internetová komunikácia je odlúštená a zakrýva skutočnosť, že sa nebavíte s obrazovkou a klávesnicou, ale s živým človekom (či skupinou ľudí). Práve táto neosobnosť, prípadne v kombinácii s anonymitou, už sieť (aj keď často iba zdánlivo) poskytuje, vedie k tomu, že sa niektorí užívatelia správajú inak, než v kontakte tvárou

v tvár. Ukazovateľom správania sa vo virtuálnom prostredí by malo byť taktiež vedomie, že skoro vždy sa dá pomocou najrôznejších metód užívateľ vystopovať. Väčšina užívateľov si ale túto skutočnosť neuvedomuje a chybne si myslia, že pri vstupe do internetového sveta, majú úplnú anonymitu. (Rottová, 2009)

ZÁVER

„Najlepšou cestou k vlastnému nešťastiu je zakrývať si oči pred nešťastím iných“

(Václav Havel)

Najdôležitejším v kyberpriestore je vedieť pracovať s informáciami, ktoré nám ponúka. Je dôležité predovšetkým u aktívnych užívateľov internetu, aby bola stále posilovaná jeho prvotná funkcia, ktorou je sprostredkovanie informácií. Snažiť sa nepoužívať ho ako nástroj manipulácie. Medzi nástroje šíriace prostriedky kyberšikany je možné zahrnúť podstatnú časť novodobých technických vynálezov: PC, tablet, Iphone, Ipod, Ipad, mobilný telefón, ale i videokameru, či fotoaparát. Pomocou internetových, či mobilných aplikácií je možné i video, či fotku zmeniť tak, aby boli účinnými prostriedkami kyberšikany. Vďaka globalizácii každá naša činnosť dostáva novú podobu. Tak ako tablety postupne nahrádzajú vytlačené knihy, internet sa stáva akýmsi synonymom pre nakupovanie, pracovanie, zábavu i študovanie (e-learning).

Technické prostriedky sa budú i naďalej vyvíjať rapídny tempom a preto by mal každý v kyberpriestore striktne dodržiavať netiketú, pretože i naďalej budú vznikať nové a nové ohrozenia. Každá spoločnosť by mala mať vypracované zásady správania sa v krízovej situácii v rámci internetu. Je iba otázkou času, aké možnosti využitia internet a ďalšie technické komunikačné prostriedky pre spoločnosť prinesú.

V tejto hektickej dobe je väčšina rodičov rada, že ich ratolesti trávajú voľný čas doma pri počítači, ale už vôbec si neuvedomujú riziká, ktoré im hrozia. Najdôležitejším je nastaviť filtrovanie obsahu a blokovanie nevhodných internetových stránok, či telefónny limit na mobilnom telefóne. Nakoniec je potrebná ešte spätná väzba, čiže kontrolovanie histórie navštívených internetových stránok dieťaťa a výpisy jeho telefónnych účtov.

Nástrahy nových technických vynálezov je potrebné brať z dvoch uhlov pohľadu. Prínosom je funkcia informačná, vzdelávacia, ale nemali by byť nástrojmi manipulácie a kyberšikany. Do role obete, ale i agresora sa môže nechtiac dostať každý z nás. Človek sa môže stať útočníkom kyberšikany a ani o tom nemusí vedieť. Stačí keď sa

mu niekto nabúra do e-mailu, prihlási sa jeho heslom na sociálnu sieť a môže začať šíriť zlo.

Začínajú sa taktiež objavovať i prípady šikanovaných učiteľov, ktorí bývajú často terčom posmechov a tajných nahrávok na internete. A deti, ktoré vôbec nepremýšľajú nad možnými dôsledkami „zábavné“ video radi zdieľajú. Čiastočné vyriešenie tejto problematiky môže ponúknuť mediálna výchova, ktorá bola nedávno začlenená na základných školách medzi povinné predmety. Obsah tohto predmetu počíta i s problematikou kyberšikany. Taktiež je potrebné ochraňovať súkromie človeka zákonmi orientovanými na nebezpečie internetového prostredia. Dá sa povedať, že v Českej republike nie je kyberšikana právne ošetrená, ako je tomu napríklad v USA, kde je kyberšikana zaradená medzi federálne zločiny.

Na základe našich telefónov a internetových účtov môže akýkoľvek hecker zistiť o nás úplne všetko. No my sme tí, ktorí si túto voľbu vybrali a už si ani nedokážeme predstaviť život v inej dobe.

Tak ako rastie obľúba chatov a sociálnych sietí je dôležité si uvedomiť, že sa nezvyšujú iba možnosti komunikácie, ale zároveň sa zvyšuje riziko kyberšikany. To čo kyberšikane pomáha rásť, je určite nezodpovednosť rodičov. Zakladajú vlastné stránky na sociálnych sieťach svojím deťom, ktoré si ešte riziká komunikácie v kyberpriestore neuvedomujú. Byť členom sociálnej siete napr. Facebook.com môže človek až od 13 rokov, ale vynaliezavé deti si často iba pozmenia rok narodenia a už od prvej triedy na ZŠ komunikujú so spolužiakmi on – line. Novopečené maminky tiež radi zakladajú profily svojím miminkám a tak už od narodenia mu tam ukladajú fotky a informácie, ktoré môžu byť ľahko zneužiteľné. Nikto sa nepozastaví nad povinnou vekovou hranicou 13 rokov.

Výskyt šikany môžeme zistiť na každej škole. Problém nastáva vo chvíly, keď sa k tomu škola postaví tak, že sa šikanu nesnaží vyriešiť a v tom najhoršom prípade ju i zapiera. To označujeme ako nebezpečie, ktoré ohrozuje spoločnosť. Pre spoločnosť je dobrá tá škola, ktorá problém neodkladne rieši s odbornou pomocou. Častý výskyt

šikany medzi deťmi potvrdzujú taktiež štatistiky Linky bezpečia. Od roku 1998 sa téma šikany v hovoroch Linky bezpečí zdvojnásobilo.

Kyberpriestor je dobrý sluha, ale zlý pán. Jeho obsah a možnosti sú i dnes nevyčerpatel'né. No nielen internetu a mobilným telefónom môžeme dávať za vinu jav, ako je kyberšikana. Najdôležitejšiu rolu pri formovaní jedinca má rodina, tiež škola a v neposlednej rade celá spoločnosť. Nejedná sa o stále nebezpečie, ale prechodné so silným základom. Pokiaľ sa nepodchytiť jeho náznaky na samom začiatku, môžu nás dôsledky kyberšikany sprevádzať a znepríjemňovať nám celý život.

Podľa uskutočneného výskumu sa netýka iba mladej generácie, ale celej populácie. Možno to bude dobrou, možno iba rodičmi, ktorí neposkytujú svojím potomkom kvalitné trávenie voľného času a tým prehlbujú priepasť medzi sebou, ale i dieťaťom a spoločnosťou. Pokiaľ už v detstve človek nezíska kvalitný hodnotový základ pre život, ťažko sa mu bude na týchto základoch stavať niečo, o čom nemá ani poňatie.

Výsledky výskumu ukazujú že ľudia, ktorí nevedia čo znamená kyberšikana, sa už s týmto javom stretli, iba ho nevedia pomenovať. Často dokonca sami využívali zbrane kyberšikany a iným zámerne znepríjemňovali život.

Pri zisťovaní poskytovania osobných údajov na internete až 37,29% zo zúčastnených respondentov tieto údaje nechráni pred zneužitím a tým neochraňujú svoje súkromie. To má za výsledok, že „internetoví kamarádi“ môžu oveľa ľahšie zneužiť dôverčivého užívateľa internetu. Neposkytovanie osobných údajov a správne nastavenie ochrany súkromia, je to najdôležitejšie v kyberpriestore, ktoré každého ochráni pred možným zneužitím. Záverom sa dá konštatovať, že ciele praktickej časti sa podarili naplniť a ponúkajú jednu z možností vnímania kyberšikany v našom prostredí. Výsledky sa budú vždy odlišovať, pokiaľ bude výskum uskutočnený v inom časovom horizonte, či zameraný na konkrétnu cieľovú skupinu.

Rozsah spracovania diplomovej práce sa podaril uskutočniť v rámci dostupnej odbornej literatúry a znalostí nadobudnutých popri mediálnych štúdií. Boli analyzované východiská i všetky aspekty šikany v kyberpriestore.

Túto diplomovú prácu môžu využiť ľudia, ktorí chcú získať základný prehľad o skúmanej téme (napr. rodičia detí, dospelávajúcej mládeže, či školy). Taktiež môže pomôcť samotným obetiam šikany, či zmeniť prístup agresorov kyberšikany. Predmetom ďalšieho skúmania popri skúmanej téme je možné rozšíriť bádanie o „sesterské“ nebezpečné praktiky internetu, ako napríklad kybergrooming, sexting či kyberstalking, ktorý je od 1.1.2010 trestným činom. Portál E-bezpečí aktuálne informuje, že 48% detí sa stalo obeťou niektorej z foriem kyberšikany. Neustále rastie brutalita a prepracovanosť útokov, no nielen u detí, ale i u dospelých. A keďže stále môžeme hovoriť o začiatkoch kyberšikany v Čechách, neustále zvyšovanie počtu útokov nikdy neprestane, pokiaľ sa nepodniknú závažné opatrenia ku ktorým sa musí pristupovať zodpovedne.

ZOZNAM POUŽITEJ ČESKEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

Zoznam odbornej literatúry

BAREFOOT, C. *Quixtar - Internetová Revoluce*. Praha: Práh, 2000. ISBN 80-7252-025-1

ČERMÁK, M. et al. *Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky*. Praha: 2009, Karolinum. ISBN 978-80-246-1684-1

DEMČÁKOVÁ, M. *Internet a mládež*. Bakalárska práca, Praha: UJAK, 2010

KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5

LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-65-2

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5

MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5

MUSIL, J. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3

MUSIL, J. *Komunikace v informační společnosti*. Praha : Ujak, 2007. ISBN 978-80-86723-39-6

NONDEK, L.,ŘENČOVÁ, L. *INTERNET a jeho komerční využití*. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-933-0

PLAŇAVA, I., PILÁT, M. *Děti, mládež a rodiny v období transformace*. Brno: Barrister&Princopal, 2002 ISBN 80-86598-36-5

PRŮCHA, J.-WALTEROVÁ, E.-MAREŠ, J. *Pedagogický slovník, 4., aktualizované vydání*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8

REIFOVÁ, I., et al., *Slovník mediální komunikace*, Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7

ROGERS, V. *kyberšikana*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2

- ROTOVÁ, N. et al. *Kyberšikana a její prevence – Příručka pro učitele*. Plzeň: 2009, Dragon press s.r.o. ISBN 978-80-86961-78-1
- ŘÍČAN, P.; JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2991-6
- SAK, P. et al. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-230-0
- ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet*. Praha : Triton, 2003. ISBN 80-7254-360-1
- SMEJKAL, V. *Internet a šikany*. Praha: Grada, 2001 ISBN 80-247-0058-1
- SVOBODOVÁ, L. *Nenechte se šikanovat kolegy*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2474-4
- VÁGNEROVÁ, K. et al. *Minimalizace šikany*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7
- VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Praha: Ujak, 2007. ISBN 978-80-86723-36-5
- VERNER, P. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Praha: Ujak, 2010. ISBN 978-80-7452-007-5
- VYBÍRAL, Z. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-998-4

Zoznam internetových zdrojov

E-BEZPEČÍ. *Nebezpečné komunikačné techniky* [online]. 2009 [cit.2009-12-10]. Dostupné na WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/>>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Internet a komunikace* [online]. 2012 [cit.2012-02-04]. Dostupné na WWW:

< http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/internet_a_komunikace>

INFLOW. [online]. 2009 [cit.2009-10-4]. Dostupné na WWW: <http://www.inflow.cz/files/inflowpriloha/Priloha%2013_2008.pdf>

KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Nebezpečí elektronické komunikace* [online]. 2008 [cit.2012-02-04]. Dostupné na WWW:

<<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/247/22/lang,czech/>>

KONEC HRY. *Závislosti obecně* [online]. 2009 [cit.2009-10-10]. Dostupné na WWW:

<<http://www.konechry.cz/info/o-zavislosti/zavislosti-obecne.html>>

SAFERINTERNET. *Šikana a Kyberšikana*. [online]. 2012 [cit.2012-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://proti-sikane.saferinternet.cz/sikana-a-kybersikana>>

ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

Zoznam odbornej literatúry

MYERS, J.J et al. *Responding to cyberbullying*. California: Corwin, 2011. ISBN 978-1-4129-9484-2

Zoznam internetových zdrojov

HINDUJA,S.*cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization*. [online]. 2012 [cit.2012-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01639620701457816>>

HINDUJA,S., PATCHIN,J.W. *cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization, Deviant Behavior* [online]. 2012 [cit.2012-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01639620701457816>>

KEITH, S., MARTIN, M.E.*Cyber-Bullying: Creating a Culture of Respect in a Cyber world*. [online]. 2012 [cit.2012-01-01]. Dostupné z WWW: <http://hermes.webster.edu/brownTim/Cyberbullying%20Project/cyber-bullying_creating_a_culture_of_respect_in_a_cyber_world.pdf>

ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Základné formy šikany.....	13
Tabuľka 2: Rozdiely medzi šikanovaním a popichovaním.....	17
Tabuľka 3: Druhy kyberšikany.....	41
Tabuľka 4: Základné údaje o respondentoch, ktorí niekoho kyberšikanovali.....	67
Tabuľka 5: Základné údaje o respondentoch, ktorí sa stali obeťou kyberšikany.....	68
Tabuľka 6: Základné údaje o respondentoch, ktorí označili odpoveď „neviem“.....	69
Tabuľka 7: Základné údaje o respondentoch s odpoveďou „nesúhlasím“.....	70
Tabuľka 8: Základné údaje o respondentovi s odpoveďou „skôr nesúhlasím“.....	70
Tabuľka 9: Otázky a odpovede ženy (27rokov, VŠ), ktorá sa ukázala ako najrizikovejšia v skúmanej téme.....	70

Zoznam grafov

Graf 1: Pohlavie respondentov.....	56
Graf 2: Vzdelanie zúčastnených.....	57
Graf 3: Vek respondentov.....	58
Graf 4: Poskytovanie osobných údajov osobám, ktoré respondenti poznajú iba z internetu.....	60
Graf 5: Užívatelia internetu a komunikácie cez internet, 2009 (údaje v percentách).....	64
Graf 6: Viete čo znamená kyberšikana?.....	65
Graf 7: Poskytujete svoje osobné údaje ostatným užívateľom internetu?.....	66
Graf 8: Schovával ste sa niekedy pri komunikácii na internete za cudziu identitu?.....	67
Graf 9 : Je podľa vás kyberšikana nebezpečná?.....	69

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

ČR Česká republika

EU Európska únia

ICT Informačné a komunikačné technológie.

(z anglického Information and Communication Technologies)

MMS Multimediálna správa

(z anglického Multimedia Messaging Service)

PC Osobný počítač

(z anglického Personal Computer)

PČR Polícia Českej republiky

SMS Krátka textová správa.

(z anglického Short Message Service)

WWW Obecné označenie internetových stránok – často nahrazované slovom web.

(z anglického World Wide Web)

ZOZNAM PRÍLOH

A. Dotazník	I
-------------------	---

PRÍLOHA

A. Dotazník

Dobrý deň!

Prosím Vás o vyplnenie môjho dotazníku, ktorý mi pomôže pri realizácii mojej diplomovej práce.

Ďakujem

1. Poskytujete svoje osobné údaje ostatným užívateľom internetu?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM
(povinná otázka)

2. Vystavujete svoje osobné fotky na sociálnych sieťach?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM
(povinná otázka)

3. Vždy viete s kým si na internete píšete?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM
(povinná otázka)

4. Hovoríte o svojích problémoch s ľuďmi ktorých nepoznáte?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM
(povinná otázka)

5. Máte medzi "internetovými" kamarátmi niekoho, koho ste nikdy osobne nevideli?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

6. Zneužil niekedy niekto vaše osobné údaje?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

7. Rozoslal o vás už niekedy niekto vašim známym SMS, v ktorej vás ohováral?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

8. Dal o vás už niekedy niekto správu na Facebook, v ktorej vás zosmiešňoval?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(nepovinná otázka)

9. Použil už niekedy niekto vašu fotku/video na internete bez vášho vedomia?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

10. Vytvoril vám niekedy niekto bez vášho vedomia internetový profil/blog alebo webovú stránku?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

11. Vytvoril/a ste vy sám/sama internetový profil/blog/webovú stránku niekomu bez jeho vedomia?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

12. Schovával ste sa niekedy pri komunikácii na internete za cudziu identitu?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

13. Viete čo znamená kyberšikana?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

14. Stali ste sa niekedy obeťou kyberšikany, alebo pokusu o kyberšikanu?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

15. Kyberšikanoval/a ste niekedy niekoho?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

16. Poznáte niekoho, kto sa stal obeťou kyberšikany?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

17. Je podľa vás kyberšikana nebezpečná?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

18. Je podľa vás fyzická šikana horšia, než kyberšikana?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

19. Vydieral ste niekedy niekoho pomocou SMS?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

20. Utáhoval ste si niekedy z niekoho prostredníctvom SMS?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

21. Prihlásil ste sa po zistení hesla niekoho iného na jeho stránku/profil/blog?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

22. Vydával ste sa niekedy pod cudzím telefónnym číslom za niekoho iného?

SÚHLASÍM SKÔR SÚHLASÍM NEVIEM SKÔR NESÚHLASÍM NESÚHLASÍM

(povinná otázka)

23. Váš vek?

(číslo)

(povinná otázka)

24. Ste muž/žena?

☐ Muž

☐ Žena

(povinná otázka)

25. Vaše vzdelanie?

- ☐ VŠ
- ☐ VOŠ
- ☐ SŠ s maturitou
- ☐ SŠ bez maturity
- ☐ ZŠ

(povinná otázka)

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Miroslava Demčáková

Obor: Sociální a mediální komunikace (Mgr. SMK)

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Kyberšikana

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 67

Celkový počet stran příloh: V

Počet titulů české literatury a pramenů: 24

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových zdrojů: 9

Vedoucí práce: Ing. Ivo Jemelka

